

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

הפסוק "שמע ישראל" הוא מעין נבואה,
שלעתיד לבוא הגוים יאמרו לנו "שמע ישראל" – שמעו והבינו –
"הוי' אלהינו", אנחנו רוצים שה' אלקי ישראל יהיה גם אלקינו שלנו,
שיהיה "הוי' אחד" לכל העולם

[מתוך השיעור 'גיור – השער לתורה']

משפטים תשפ"ב

הגליון מוקדש לרפואת ידידיה שלמה בן דבורה בתושח"

משפטים ה'תשפ"ב

הניגון החסידי 25
ניגון מספר 508
ניגון מח"י אלול תשפ"א

הסיפור החסידי 26
רבי דוד הלוי סג"ל
כח דהיתרא

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
מקומה של האמנות
בסולם הידע והחכמות

פְּאָזֶז' לְעֵבְרִית 29
וְרֵפָא יִרְפָא
רְזִי יִלְמֵד אוֹתְנֵנוּ מָה קוֹרָה אִם פְּגַעְנֵנוּ
פְּחָבֵר וְאִיךָ נִכּוֹן לְלַקֵּחַ לְרוֹפֵא

גיוור - השער לתורה 04
שיעור לתלמידי ישל"צ
משבת יתרו (ח"א)
הגיוור כמפתח בעבודת ה' של היהודי

שלשה גרים 12
שיעור לתלמידי ישל"צ
משבת יתרו (ח"ב)
שלשה אבות טיפוס של גרי צדק

קרוב אליך 21
קדושת לוי לפרשת משפטים
אהבה מקרבת את הגאולה

גידולי שביעית 22
דבר השמיטה
השפלות המהודרת של האתרוג

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה נצח | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובכללם לקוראי העלון הנפלא – **נפלאות**. שבת פרשת **משפטים** בפתח ועמה **גליון** נוסף מלא בכל טוב **שירומם את השבת שלכם**.
מה בגליון?

שיעורי המהפכה הרביעית ממשיכים ביתר שאת, כשהשבוע בגליון שני חלקי **שיעור משבת האחרונה** [שמסר הרב לבחורי י"ש"צ מירושלים], **הסובבים סביב עניינה של המהפכה – הגיור**. הדברים מתאימים במיוחד לפרשת משפטים, החותמת בתהליך הגיור של העם כולו.

בחלקו הראשון של השיעור הסביר הרב **כיצד דווקא הגיור הוא המפתח בעבודת ה' שלנו** – של כל יהודי ויהודי, מדוע היה **גיורו של יתרו הכרחי בשביל מתן תורה** ומהו הכח המיוחד של מי שבא מבחוץ להתיר את הסבך **ולתת עצה נכונה לעם ישראל**. הפרק החותם של השיעור – **'ממתק' שלא כדאי לפספס שיחדש לכם כוונה נפלאה לקידוש והכוונה לבניין הבית היהודי** – עוסק **בהתבוננות בדיבר הרביעי** ובשבע מדרגות השובתים בשבת, כשהאחרונה שייכת ל"גרך אשר בשעריך", אותו עלינו לאהוב ואהבה זו היא **השער שלנו לעבודת ה' ולקדושת השבת**.

בחלקו השני של השיעור – **שלשה גרים** – דבר הרב על **שלשה אבות טיפוס של גרי צדק** הנלמדים משלשת עמודי התווך של הגיור בתנ"ך, **אברהם**, "אב המון גוים", **יתרו ורות**, תוך הקבלתם לספירות. תורף השיעור הזה הוא היחס הנכון לגרים – הזדהות ושיוון – **והכרה שהגיור הוא הפתח לכל הדברים החשובים בעם ישראל**.

כמו תמיד תוכלו להנות **מהמדורים הקבועים**, **דבר השמיטה** [שאת **גרסתו הארוכה** תוכלו לקבל **בתפוצת המייל שלנו**], קדושת לוי על הפרשה, הסיפור החסידי ועוד.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

רוצה להבין את השיעור טוב יותר?

שיעורי העמקה **בנפלאות**

חפשו ביוטיוב – **עלון נפלאות**

או בקול הלשון 03-6171111 – להקיש *7 ואז קוד 924350

השיעור מוקדש לע"נ:
זכריה יחיא בן חיים ניצן הלוי - כ"ו שבט

שיעור

המהפכה הרביעית (ח"א)

גיור – השער לתורה

קיצור מהלך השיעור

בזמן האחרון שוב 'עלה לכותרות' בשיעורי הרב נושא **המהפכה הרביעית**. בשיעור שנמסר בשבת האחרונה לתלמידי הישיבה לצעירים דובר באריכות על **מעלת הגיור של יתרו** כהכנה למתן תורה. לנחותה הקוראים חלקנו את השיעור לשני חלקים, כשהחלק הראשון עוסק בגיור **כמפתח לעבודת ה'** של ישראל. **פרק א** מסביר כיצד גיור יתרו **הכרחי למתן תורה** ודווקא עצות יתרו שבא **מרחוק** בונות את עם ישראל **כממלכה מסודרת** – ולומד מכך גם לגילוי "תורה חדשה" של משיח ול**תיקון המדינה** בימינו. **פרק ב** מלמד על **סגולת השמיעה של הגרים** ועל התרומה שלה לעם ישראל, תוך פירוש חדש ונפלא מי הוא האומר **"שמע ישראל"**. **פרק ג** הוא דרוש בפני עצמו, על **שבע מדרגות השובתים** בדיבר הרביעי בעשרת הדברות (כוונה יפה לקידוש היום בכל שבת), כשעולה ממנו שהאחריות האוהבת על **"גרך אשר בשעריך"** היא **"השער להוי"** בדורנו.

בהשגחה פרטית ויש ללמוד ממנו, כך – בקל וחומר – כל תופעה בתורה היא מכוונת ויש מה ללמוד ממנה. הרבי עוד יותר מדגיש זאת^ב כשמדובר בשם של פרשה, שכולל את כל הפרשה. מה הקשר בין יתרו למתן תורה? כמו שרש"י מביא^ג, יש שתי דעות לגבי ביאת יתרו

ב ראה בארוכה לקו"ש ח"ה שיחה א לפרשת לך לך בתחילתה. ועוד רבות.
ג בפירושו לשמות יח, יג.

א. גיור כהכנה לגאולה ותורה חדשה

"יתרון האור מן החשך"

פרשת מתן תורה היא פרשת יתרו. הרבי תמיד אומר^א שכשם שכל דבר בעולם הוא

נרשם (מפי הרב במוצאי שבת) ע"י איתואל גלעדי. לא מוגה. שיעור לתלמידי יל"צ (ח"א). שבת יתרו כ' שבט תשפ"ב – כפ"ח.

א וראה גם ב"דבר מלכות" לפרשת משפטים. ובריבוי מקומות.

יהודים, גם אלה
שלעת-עתה
רחוקים מדבר
ה', הם לא חשך
בעצם - כל יהודי
הוא נקודת אור,
גם אם הוא שקוע
כרגע בחשך.
רק גיור גרים,
שבגוינותם היו חלק
מהחשך עצמו,
הוא "יתרון האור
מן החשך" עצמו

התורה החדשה של המשיח.
יש בכך רמז יפה וידוע
אצלנו¹: "יתרון האור" (878)
שוה משיח במילוי - **מם שין**
יוד חית. אותו מספר שוה גם
חשך במילוי - **חית שין כף** -
וגם **חשך-ענן-ערפל**² (מתוכם
הופיע אור התורה במתן תורה³).
מתחלת השנה אנחנו מזכירים⁴
ששנת **תשפ"ב** היא שנת "**לשכן**
בערפל" - שנה של גילוי משיח
ותורת משיח דווקא מתוך ערפל
של אי-ודאות (ועל "הנה אנכי
בא אליך בעב הענן"⁵ בפרשת
יתרו אומר רש"י שהוא הערפל).

כלומר, הגילוי המלא של משיח בא דווקא מתוך
החשך המלא, "חשך ענן וערפל", כיתרון האור
מן החשך.

העלאת ניצוצות - יסורים וגיור

בעצם, ההקדמה למתן תורה - גם הראשון,
וגם לגילוי תורה חדשה של משיח - כוללת שני
דברים, שכנראה "הא בהא תליא":
קודם כל, יסורי הגלות. "לפום צערא
אגרא"⁶ - לפני מתן תורה נדרשה גלות מצרים
ולפני הגילוי של התורה העתידיה נדרשת כל
גלות הארוכה שלנו⁷. לפני יציאת מצרים
כתוב "ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה"⁸
- השעבוד והעינוי, יסורי הגלות, הם תנאי
לקבלת האור החדש של התורה. יחסית, במתן

- האם הגיע לפני מתן תורה
או לאחר מתן תורה⁹. אבל הזהר
מסביר¹⁰ שהתורה לא היתה יכולה
להנתן לפני שבא יתרו, התגייר
ואמר "ברוך הוי"¹¹. התגיירות
יתרו היא "יתרון האור מן החשך"¹²
שאפשר את הגילוי של "תורה
אור"¹³ בעולם.

אותו דבר נכון גם ביחס
ל"תורה חדשה"¹⁴ של משיח,
שיכולה להתגלות רק אחרי
"יתרון האור מן החשך" של
גרים דווקא. יהודים, גם אלה
שלעת-עתה רחוקים מדבר ה',
הם לא חשך בעצם - כל יהודי

הוא נקודת אור, גם אם הוא שקוע כרגע בחשך.
לכן, לא די בבעלי תשובה בשביל "יתרון האור
מן החשך" של תורת משיח. רק גיור גרים,
שבגוינותם היו חלק מהחשך עצמו, הוא "יתרון
האור מן החשך" עצמו. כשהחשך עצמו מתהפך
מתגלה "אור חדש על ציון תאיר"¹⁵, אור ש"חדש
להיות אור"¹⁶ משום שקודם היה בגדר חשך,
ודווקא ה"אור חדש" הזה הוא ה"תורה חדשה"
של משיח. זהו ההסבר למהפכה הרביעית¹⁷
שאנחנו מדברים עליה - לפני שיבוא משיח
אנחנו צריכים להאיר לאומות העולם וכך
למצוא ולקרב את כל אותם יתרויים, כל הגרים
הפוטנציאליים, שבהתקרבות שלהם תלויה

ד פסיקתא רבתי ה; ירושלמי מגילה פ"א ה"ג; ויקרא
רבה ט,ו, ובכ"מ.

ה זהר ח"ב סז, ב.

ו שמות יח, י.

ז קהלת ב, יג.

ח משלי ו, כג.

ט ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

י ברכת "יוצר אור" (נוסח אשכנז וספרד).

יא נתבאר במאמר ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" להרה"צ
ר' הלל מפאריטש (נדפס ב**מגיד מראשית אחרית**, גל עיני
תשע"ג) ובסיום ביאורו להקדמת דרך חיים.

יב ראה החל מהתועודות כ"ד טבת תשע"ה (וכן בגליון
"אביטה נפלאות" לשבוע זה).

יג **רוחו של משיח** מאמר "הכח לכבוש את ארץ ישראל"
הערה צה (עמ' רעד). ועוד.

יד ראה כתבי רמ"מ משקלוב לקוטים דף שכ.

טו שמות ד, יא.

טז ראה שיעורי ה"י"ב אלול תשפ"א (נדפסו בגליונות כי
תבוא ור"ה).

יז שמות יט, ט.

יח אבות פ"ה מכ"ג.

יט ראה תו"א ריש פרשת שמות.

כ בראשית טו, יג.

האומות, כדי 'לחפש בנרות' את הניצוצות-הגרים שביניהם – גם ליסורי הגלות גופא יש ערך בחיפוש הזה. כמו שהיסורים מוציאים את עומק הלא-מודע היהודי, הם גם מעוררים בדרך ממילא את הגרים הפוטנציאליים שנמצאים בסביבה. ה"ועבדום וענו אתם" מביא ל"ואחרי כן יצאו ברכש גדול"^{כד}. אם היסורים מכשירים את עם ישראל להיות כלי לקבל את האור החדש, הגרים שבאים מהחוץ הם מעין 'פיתוי' לעורר את ה' לתת את התורה.

ונקודת קשר נוספת: אדמו"ר האמצעי מסביר^{כה} שדווקא על ידי שפלות עם ישראל בגלות, מתוך היסורים, זוכים להגיע לאחדות ישראל. אחדות ישראל אמתית היא דווקא על ידי צירוף גרי הצדק לאזרחים, "כגר כאזרח"^{כז}, בשוויון ובאחדות. ללא הצטרפות הגרים כנסת ישראל חסרה בעצם, וממילא לא תתכן אחדות (ורמוז נאה: גר-אזרח עולה אחדות). ורמוז: שני הרכיבים – יסורי הגלות גיור^{כח} – עולים יחד, אהבת ישראל (949, אהבה פעמים חכמה), שתכליתה אחדות.

"עצות מרחוק" לתיקון הממלכתיות

ביציאת מצרים היו גרים שהצטרפו לעם ישראל ממצרים גופא, "וגם ערב רב עלה אתם"^{כט} – שהאריו"ל מסביר^{כו} שהם רב ניצוצות (מתוך רפח הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים) – אך אלו היו גרים שלא התגיירו כדבעי והזיקו הרבה

תורה, בו זכינו בגלוי לגליא שבתורה, האור התגלה מרובד לא כל כך נסתר ("העלם שישנו במציאות", בלשון החסידות^{כז}), ולכן גם הגלות שנדרשה היתה קצובה, הקץ היה מגולה וידוע מראש, ואילו ה"אור חדש" שיתגלה לעתיד הוא מהסתר מוחלט ("העלם שאינו במציאות"), לכן הקץ אינו מגולה והגלות כה ארוכה. בנוסף, כפי שפתחנו, שני הגילויים דורשים גיור של הגרים הפוטנציאליים. בשביל מתן תורה נדרש בעיקר יתרו (וכפי שעוד נרחיב) ולגילוי שלם של תורת משיח נדרש היום ריבוי גדול, באיכות ובכמות, של גיור – המהפכה הרביעית.

מה הקשר בין שני הדברים? גם יסורי הגלות וגם גיור הגרים הם שני סוגים של העלאת ניצוצות קדושים. אחד הקטעים הכי עמוקים בחסידות, הווארטים הכי חזקים, הוא סוד היסורים שמסביר אדמו"ר הזקן בביאור כוונת המקוה בסידור עם דא"ח^{כח}. הוא כותב שם שהפילוסופים לא יודעים את הסוד של בירור רפח ניצוצין ולכן הם לא מסוגלים

להבין את התועלת והכדאיות ביסורים. כלומר, היסורים עצמם הם בירור מיניה וביה – הם מוציאים מעמקי הנפש של ישראל, של כלל ישראל, את הפוטנציאל הכי עמוק הטמון בה ובעצם מכשירים את עם ישראל להיות כלי לקבל את התורה. כמובן, גם גיור הגרים הוא בירור ניצוצות שהיו בקרב האומות אליהן גלו ישראל, שהרי "לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים"^{כט}. הגלות היא לא רק פיזור 'טכני' בין

לגילוי שלם של תורת משיח נדרש היום ריבוי גדול, באיכות ובכמות, של גיור – המהפכה הרביעית

כד בראשית טו, יד.

כה שערי אורה שער הפורים צא, ב ואילך.

כו ויקרא כד, טז ויכב; יהושע ח, לג.

כז סופי התיבות של יסורי הגלות גיור הם יתר, השם המקורי של יתרו, סוד "כיתרון האור מן החשך". יתר הוא גם כנוי למיתר הקשת היורה חצים – מהיתר נורים חצי תורה חדשה (והיינו סוד תוספת היו לשם יתרו – תוספת החץ שהוא ירה, עצתו העמוקה למשה רבינו "ואתה תחזה").

כח שמות יב, לח.

כט הגהת הרנ"ש (על ע"ח ומבו"ש ומובא באוצ"ח) אות סג בשם האר"י; כנפי יונה ח"ג סנ"ו; מג"ע אופן נח; תו"א ב ס, ג, ובכ"מ.

כא ראה המשך תרס"ו מאמרי עמ' פא. ובכ"מ.

כב קנז, ב.

כג פסחים פז, ב. וראה שער הפסוקים שמות; ישרש יעקב ערך 'גולה'.

משה גדל רחוק, בארמונו של פרעה מלך מצרים, ב'שמנת' החברתית של מצרים - מהבחינה הזו, הוא כמו בעל-תשובה ביחס לאחים שלו

שהגיע חזרה למצרים הוא היה רחוק מאד. תולדות חייו של משה אפשרו לו להיות כח מקיף, חיצוני ומשוחרר, שמסוגל להוציא את בני ישראל מארץ מצרים (ובמובן הזה, גם מצד יחוסו לשבט לוי - בני לוי לא השתעבדו ומשה ואהרן היו פנויים לצאת ולבוא כרצונם^{מא}, לפעול מבחוץ לשחרור העם השבוי).

כשם שהדברים נכונים ביחס לגאולה משעבוד מצרים, הם נכונים - וביתר שאת - לבנין עם ישראל כעם עצמאי. העצות שנותן יתרו למשה נוגעות לניהול נכון של חברה ומדינה - עם הירארכיה נכונה, מבנה יציב וחלוקת סמכויות. משה, שגם היה יחסית 'מבחוץ', שייך לשרש הבל^{מב} - שרש של חסדים, שקשה לו עם הגדרות של סמכות והירארכיה. לעומתו, יתרו שייך לשרש קין^{מג}, שיש לו גבורות שדורשות סדר וסמכות. בכל זאת, בין יתרו ומשה, השווער והאיידעם (החותן והחתן), יש זיקה וקירוב גדול. חז"ל אומרים שכאשר ה' התגלה למשה בסנה כ"אלהי אביך"^{מד} הוא רמז לו שעמרם אביו כבר נפטר (שהרי הקב"ה אינו מייחד את שמו על הצדיקים בחייהם^{מה}) - כדי להתחיל להיות גואל ישראל משה צריך לדעת שאביו כבר לא קיים בעולם הזה (שאינו כאן פגיעה בכבוד אביו וגם לדעת שאינו להסתמך על גדול הדור שהנהיג עד כה, ואולי גם שמי שפועל 'מבפנים' - והוא היה כפוף לו עד כה - כבר איננו והגיע הזמן שיפעל 'מבחוץ'). אך כשאביו

לעם ישראל בשנות שהותם במדבר^ל (וגם במשך הדורות אחר כך, שוב ושוב^{לא}). לעומת זאת יתרו, שהגיע ממדין, היה גר-צדק אמתי - אב-טיפוס של הגר הרצוי^{לב}. יתרו הוא גר-צדק במאה אחוז, בכזו שלמות עד שהוא נותן עצות טובות למשה רבינו - הוא בא ומצטרף מרחוק ומביא עמו "עצות מרחוק אמונה אמון"^{לג}. בכלל, היסוד של "עצות

מרחוק" משמעותי ביציאת מצרים וגם אקטואלי מאד היום. חז"ל לימדו ש"אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים"^{לד}. לכן, כדי לצאת מהגלות ולזכות למתן תורה צריכים כח שמחוץ לשעבוד - כח שמגיע מרחוק ומבחוץ. כך, משה רבינו, גואל ישראל, הגיע לעם ישראל יחסית מבחוץ ואף מרחוק. אמנם משה רבינו הוא המיוחס ביותר בישראל, בנו של עמרם "גדול הדור"^{לה}, לוי, שאף היה ראוי לכתחילה לכהונה^{לו} (ואף שימש בכהונה גדולה תקופה מסוימת^{לז}). ובכל זאת, משה גדל רחוק, בארמונו של פרעה מלך מצרים, ב'שמנת' החברתית של מצרים (ועד ש"ויגדל משה"^{לח} - "שמינהו פרעה על ביתו"^{לט}) - מהבחינה הזו, הוא כמו בעל-תשובה ביחס לאחים שלו. לפי מדרש אחד^מ, לאחר שברח ממצרים ולפני שהגיע למדין הוא אף היה מלך כוש ארבעים שנה - עד

ל למשל בחטא העגל: ראה שמות רבה מב, ו (וברש"י שמות לב, ד); ובפרשות המתאוננים והמתאווים: ראה תנחומא בהעלותך טו (הובא ברש"י במדבר יא, א"ד), ועוד. לא ראה ספר תיקונים חדשים תיקונא תמניא ועשרין; ספר הליקוטים פרושות שמות וואתחנן. ובכ"מ.
לב ראה עוד באריכות בחלקו השני של השיעור - נדפס לקמן.

לג ישעיה כה, א.

לד ברכות ה, ב.

לה סוטה יב, א.

לו ראה שמות רבה לז, א. ובכ"מ.

לז זבחים קא, ב; ספרא צו'מלאים פ"ד.

לח שמות ב, יא.

לט רש"י שם.

מ ראה יל"ש שמות פ"ב רמז קסח. ובכ"מ.

מא תנחומא וארא ו; שמות רבה ה, טז (הובא ברש"י עה"פ שמות ה, ד). ובכ"מ.

מב ראה תקו"ז סט. מבואר בשער הפסוקים שמות סימן ב; ע"ח שער הכללים פ". וראה שער הגלגולים הקדמה לג; שער הפסוקים וספר הליקוטים פרשת קרח. ובריבוי מקומות בכתבי האריז"ל.

מג שער הגלגולים הקדמה לב.

מד שמות ג, ו.

מה תנחומא תולדות ז. ובכ"מ.

קול הנבואה, מסביר דווקא על המעלה של השמיעה ביחס לראיה. השרש של זה בחסידות הוא בהקדמה של ספר התניא, שם אדמו"ר הזקן מביא פירוש חסידי מהפכני למאמר חז"ל "אינה דומה שמיעה לראיה"¹. הפשט הוא שהשמיעה היא למטה מהראיה, כמובן, אבל חסידים פרשו כאן ש"אינה דומה שמיעת דברי מוסר [מרבין] לראיה וקריאה בספרים" – שיש יתרון מהותי בשמיעה. בלשון החסידות, השמיעה נקראת "דערהער" – שמיעה רגישה שיש בה הפנמה. "וישמע יתרו" מלמד שדווקא לגר נחוצה השמיעה הפנימית, ודווקא עבורו חשובה ההתקשרות לדמות חיה² – שמיעת חסידות מפי רבי, ולא רק קריאה בספרים.

קריאת האומות – "שמע ישראל"

לאור ההסבר על חשיבות הגיור לטובת עם ישראל – לקבלת התורה ולעיצוב הציבור – אפשר גם לתת הסבר נוסף: לא רק שהגרים זקוקים לשמיעה, הם גם מסוגלים להעניק את חוש השמיעה המיוחד שלהם לעם ישראל. כמו שהגרים האמתיים נותנים לעם ישראל "עצות מרחוק", כך הם מזכים את היהודים – הרואים מקרוב – את הרגישות והכח של "שמועה טובה מארץ מרחק"³ (שהרי שמיעה היא לרחוקים דווקא⁴).

עשרת הדברות שמופיעים בפרשת יתרו חוזרים שוב במשנה תורה בפרשת ואתחנן⁵. שם מופיע גם פסוק יסודי, ששייך במיוחד לדור שנכנס לארץ⁶ (ולכן לא מופיע כאן) – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (פסוק של שמיעת-

לא קיים הוא מתחבר אל חותנו, שמאד קיים עבורו, ובהמשך מגיע אל המדבר עם אשתו ובניו של משה (כ'נציג' של קרוביו הקרובים ביותר) – ה'חוצניקיות' של יתרו נוספת אל ה'חוצניקיות' של משה, מגבה ומעצימה את ה"אין חבוש מתיר עצמו" ונותנת לו "עצות מרחוק" לניהול הציבור. גם היום, בשביל להוציא את עם ישראל מהשבי המנטאלי וכדי לכוון אותו לכיזד לבנות מדינה של תורה נדרשים כוחות מבחוץ. לכן אמרנו כמה פעמים שהתיקון יבוא דווקא מבעלי תשובה, "בעלי תשובה ישתלטו על המדינה"⁷, ובפרט מבעלי תשובה שבאים מחוץ לארץ, עם מנטליות אחרת לגמרי⁸.

ב. "וישמע יתרו" חלת השמיעה

המלה הראשונה בפרשת יתרו היא "וישמע" – "וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו וגו'⁹". השמיעה היא שהביאה את יתרו לצאת מכבודו של עולם אל המדבר ולהתגייה, כלשון רש"י "מה שמועה שמע ובא?". בפשט יתרו שמע על יציאת מצרים ומופתיה ורש"י מציין בפרט את קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. לפי הדעות שיתרו הגיע רק לאחר מתן תורה, אפילו את גילוי האלקות של מתן תורה הוא לא ראה – הוא גר שמגיע מתוך שמיעה. שמיעה שייכת לבינה, שהיא מקור הגרות¹⁰, והיא מקור הגבורה ("אני בינה לי גבורה") והיראה ("הוי' שמעתי שמעך יראתי"), השייכות לשרש נשמת יתרו, כנ"ל.

למרות שבדרך כלל יש מעלה בראיה, כתוב שיש מעלה מיוחדת דווקא בשמיעה. בטח מי שיושב פה שמע על הרב הנזיר שבספר שלו,

נ ע"פ מכלתא יתרו פרשה ט (עה"פ "אתם ראינו וגו').
נא ראה גם שיעורו 'שבט תשע"ה.

נב משלי כה, כה.

נג כמבואר (תנחומא האזינו ב ובכ"ד) ביחס להבדל בין פנית משה "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" (דברים לב, א) לפנית ישעיהו "שמעו שמים והאזינו ארץ" (ישעיה א, ב).

נד דברים ה, וי"ז.

נה תניא פכ"ה.

מו שיעור ג' אלול תשע"ג פ"ג (ובמהלך שנת תשע"ד כמה פעמים).

מז וראה בספרים וממנה יושע עמ' כג; קומי אורי עמ' כ. מח שמות יח, א.

מט אותיות גר הן הצמד השלישי באתב"ש, דהיינו הבינה של פרצוף אתב"ש (ראה עוד בחלקי השיעור הבאים).

ה'חוצניקיות' של יתרו נוספת אל ה'חוצניקיות' של משה, מגבה ומעצימה את ה"אין חבוש מתי עצמו" ונותנת לו "עצות מרחוק" לניהול הציבור

אם נפרש כך, הגוים מתעוררים עם חוש השמיעה שלהם ומעניקים אותו לעם ישראל (עד שהוא נעשה חוש 'עצמי' של ישראל) – "שמע ישראל" (אכן, אצל עם ישראל הופכת השמיעה הפנימית לראיה ממשית^{טד} – כמו "וכל העם ראים את הקולת"^{טה} במתן תורה, אחרי "וישמע יתרו" – ו"שמע" כולל אצלם את "שאו מרום עיניכם [וראו]^{טו}, כנודע^{טז}, ובקיום "שמע... אחד" הם מעידים עדות-ראיה על האלקות לעולם כולו – "אתם עדי נאם הוי"^{טז} ו"עד הוי בכם"^{טז}).

ג. "וגרך אשר בשעריך" שבע מדרגות ביום השביעי

לשלמות הענין נוסיף כאן עוד נקודה: אם פרשת יתרו פותחת בגיור צריך לחפש האם מופיעה המלה גר בפרשה. יש כזה דבר? [בשבת]. נכון, בתוך עשרת הדברות^{טז}, השיא של מתן תורה, מופיע בפירוש גר, בדיבר הרביעי – "יום השביעי שבת להוי' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך". יש כאן משהו שבתי מאד – ב"יום השביעי" אנחנו אחראים על שביתה ממלאכה בשבע דרגות – אתה, בנך, בתך, עבדך, אמתך, בהמתך, גרך.

סד כך עצת יתרו "ואתה תחזה" מעוררת במשה את חוש הראיה, אך דווקא בבחינת חזון שהוא ראית אחר (דרך מצותין מצות האמנת אלוקות פ"ב) – "ואתה תחזה מכל העם" על דרך "מבשרי אחזה אלוה" (איוב יט, כו). וד"ל (ראה שיעור ז' מנחם-אב תשע"ט על מעלת החזון).

סה שמות כ, יד.

סו ישעיה מ, כו.

סז אבודרהם דיני ק"ש. וראה לוח "היום יום" י"ט חשון.

סח ישעיה מג, י.

סט שמואל"א יב, ה. וראה זחר ח"ג רלו, ב; רנח, א. ע עוד על מקום הגרים – והאומות בכלל – בעשרת הדברות ראה גם שיעור י"ז שבט תשע"ז (ולקמן, בחלקו השני של השיעור, ביחס למצות כיבוד הורים בפרט).

קבלת שני הדברות ששמענו מפי הגבורה^{טז}, "הוי' אלהינו" הוא קבלת "אנכי הוי' אלהיך" ו"הוי' אחד" קבלת "לא יהיה לך", כנודע^{טז}. כפי שמסביר רש"י, בפשוטו של מקרא, הפסוק "שמע ישראל" שייך מאד למהפכה הרביעית ולגיור מסיבי לעתיד לבוא – "הוי' אלהינו הוי' אחד". הוי', שהוא 'אלהינו' עתה, ולא אלהי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות 'הוי' אחד', שנאמר 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי'^{טז}, ונאמר 'ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד'^{טז}.

בפשוטו של מקרא, משה רבינו הוא הפונה לעם ישראל "שמע ישראל". יש גם פירוש בחז"ל שזו הפניה של השבטים לאביהם ישראל-סבא, האומרים "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד"^{טז}. אבל לפי מה שאמרנו אפשר לתת עוד פירוש – כל כך טוב, שכדאי לחפש אם מישהו אומר אותו... – שהפסוק הזה הוא מעין נבואה שלעתיד לבוא, בזמן שיאמרו האומות לישראל "בית יעקב לכו ונלכה באור הוי'^{טז}, הן גם יאמרו להם "שמע ישראל וגו'". הגוים יטענו ש"הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו"^{טז} ויצהירו-יבקשו "שמע ישראל", הבינו עם ישראל, "הוי' אלהינו הוי' אחד" – אנחנו רוצים שה' אלקי ישראל יהיה גם "אלהינו" ויהיה "הוי' אחד" לכל העולם. בפירוש המיוחד הזה תומכת תשובתו של החיד"א^{טז} לגוי ממכריו שראוי שיאמר פעמיים בכל יום "שמע ישראל".

נו מכות כד, א.

נד ראה ירושלמי ברכות פ"א ה"ה.

נח צפניה ג, ט.

נט זכריה יד, ט.

ס פסחים נו, א.

סא ישעיה ב, ה (וראה רש"י עה"פ, כפשט ההקשר בנבואה שם).

סב מלאכי ב, י.

סג 'מעגל טוב' דפוס מקיצי נרדמים עמוד 162.

לבצע בפועל, כרגליים במציאות, את מה שטמון באדם בכח – כשבפרט "איהו [עבדך] בנצח" ו"איהו [אמתך] בהוד"¹⁰.

אולי הכי מענין פה ש"בהמתך" מכוונת כנגד היסוד. ביסוד קיימת התאוה הבהמית ממש – כל אחד צריך לדעת, בהקשר של פגם הברית ותיקון הברית, שהברית היא בעצם הבהמה שלו. יש לאדם אחריות על שביתת-תיקון הבהמה שלו, ואם הוא זכה לקדש את ה-**בהמה** היא תהפוך ל-**בן** – הוא יזכה להעמיד בנים כשרים בכח היסוד (דבר השייך, כמובן, במיוחד לשבת – שעל היחוד בה לשם הולדה נאמר¹¹ "אשר פרו יתן בעתו"¹²).

"גרך אשר בשעריך", אחרון חביב, שייך לספירת המלכות – הגרים נאחזים בספירת המלכות¹³ (כשהם משלימים את המרכבה של עם ישראל, בה כהן-לוי-ישראל הם כנגד חסד-גבורה-תפארת והגר כנגד המלכות¹⁴) ויש בהם כח מיוחד של תיקון המלכות (כנ"ל וכפי שנרחיב עוד מיד). שוב, הכל מתחיל מהאהבה של "אתה", כשיש מצוה יתרה ומיוחדת של אהבת הגרים¹⁵.

ולסיכום:

חסד	גבורה
אתה	ובן
	תפארת
	ובתך
נצח	הוד
עבדך	ואמתך
	יסוד
	ובהמתך

מלכות

וגרך אשר בשעריך

אם מוצאים שבע דרגות בשבת הן ודאי כנגד שבע המדות התחתונות (ז"ת), וברור שההקבלה כאן היא לפי הסדר:

המלה "אתה" מזכירה מיד את הפסוק שנאמר לאברהם אבינו¹⁶, איש החסד, "אתה כהן לעולם"¹⁷. הפניה לנוכח, "אתה", מעידה על קשר פנים בפנים, קשר של אהבה (פנימיות החסד). הדבר הראשון שצריך לגלות בשבת הוא האהבה שלך. אחר כך "אתה" צריך לקחת אחריות על שאר המדרגות הבאות – הבן שלך, הבת שלך, העבד שלך, האמה שלך, הבהמה שלך, וגם הגר 'שלך' ('גרך') – בסוד ליווי החסד את כל שאר המדות, "יומא דאזיל עם כולהו יומין"¹⁸ (כשהיחס הכללי של האהבה לכולם הוא משרה את השראתו על שביתת השבת שלהם – כפי שמקרינה לכל אורית השבת).

"בנך" מכוון כנגד הגבורה – אהבת האב לבן מתבטאת בחינוך שלו ליראת שמים, כשהוא מקיים לשם כך "חושך שבטו שזא בנו ואהבו שחרו מוסר"¹⁹.

"בתך" שייכת לתפארת – שהמלכות-הבת יוצאת מאחוריה²⁰ – כשעיקר היחס לבת (כמו גם לאשה) הוא יחס של רחמים. מתוך הרחמים באה האחריות על שביתת הבת.

אחר כך, "עבדך ואמתך" מכוונים כנגד נצח והוד. בכלל, נצח והוד הם הכוחות הפועלים והמיישמים – תכלית העבדים והשפחות היא

הדבר הראשון שצריך לגלות בשבת הוא האהבה שלך. אהבת האב לבן מתבטאת בחינוך שלו ליראת שמים

עא ויקרא רבה כה, ו.

עב תהלים קי, ד.

עג ראה זהר ח"ג קג, איב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; פע"ח שער חה"ס פ"א.

עד משלי יג, כד.

עה ספר הליקוטאים תצוה פכ"ח.

עו ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

עד כתובות סב, ב; בבא קמא פב, א.

עח תהלים א, ג.

עט ראה קהלת יעקב ערך 'גרים'.

פ דברים י, יט; רמב"ם הלכות דעות פ"ו ה"ד; ספר

המצות עשין רד; חינוך מצוה תלה; סמ"ג עשין י.

למלכות, שנקראת בפירוש שער – "זה השער להוי' צדיקים יבאו בו"^{פא}. המלכות בכלל היא השער לעבודת ה', "דא תרעא לאעלאה"^{פב}, והפסוק כאן רומז שהיחס לגר הוא השער שלנו לה', השער שלנו לשבת והשער שלנו לגאולה. בפרט בדור שלנו, השער לכל הדברים הטובים הוא לקיחת האחריות על הגרים, לימוד התורה שלהם והכנסתם לשמירת השבת שהיא המתנה שנתן לנו ה'פג (עד ש"גוי ששבת חייב מיתה"^{פד}, כך שיעקר משמעות הגיור הוא ביחס לשבת). זהו עוד דרוש שלם, חשוב ויפה, על הסוד של הגר בפרשת יתרו.

פא תהלים קיח, כ.
פב זחר ח"א ח, א.
פג שבת י, ב.
פד סנהדרין נח, ב.

שער התיקון – האחריות על הגר

נחזור לעיקר עבודנו כאן – "גרך אשר בשעריך". השייכות של חמש הדרגות הקודמות – "בנך ובנך עבדך ואמתך ובהמתך" – מעידה על בעלות ממשית, זיקה של קנין ל"אתה". לעומת זאת המדרגה השביעית שונה – "גרך" איננו גר שלך במובן הקנייני, אבל הוא שוכן "בשעריך" והוא נקרא "גרך" משום שעליך לאהוב אותו, לתת לו תחושת שייכות ולקחת עליו אחריות. אנחנו אחראים גם על המדרגה השביעית, המלכות, כאילו היא שלנו. בהקשר רחב יותר נלמד מכך לגבי תיקון המלכות-המדינה בכלל – המדינה איננה בבעלות האישית של אף אחד, אך על כל אחד לקחת אחריות אישית ולדאוג לתיקון המדינה. בכלל, גם הביטוי "אשר בשעריך" רומז

הַלּוּמֵד עַל מִנְתַּ לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדֹרֶךְ

- גילוי התורה "כיתרון האור מן החשך" בא על רקע של גיור – שהוא הפיכת חשך (האומות) לאור (ישראל).
- יסורי הגלות וגיור הם שני סוגי בידור ניצוצות המהווים תנאי למתן תורה.
- יסורי הגלות מגלים את עומק נשמות ישראל, מקבצים גרים ומביאים לאחדות אמתית.
- יסורי הגלות עושים את עם ישראל כלי לתורה וגיור גרים 'מפתה' את ה' להאיר את אור התורה.
- "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" – לכן משה רבינו גדל בבית פרעה והתרחק לכוש ולמדין.
- תיקון המדינה-המלכות תלוי ב"עצות מרחוק" של מי שבא מחוץ לעולם התורה והקדושה.
- ה'חוצניקיות' של החותן יתרו מעצימה את ה'חוצניקיות' של החתן משה.
- הגרים שייכים למעלת השמיעה על הראיה – הם זקוקים לשמיעת חסידות מפי רבי (ולא רק ספר) ול'דערהער' פנימי.
- הגרים מוסיפים בעם ישראל את מעלת השמיעה – "שמע ישראל"!
- ראשית שמירת שבת היא מתוך חסד-אהבה.
- עיקר חינוך הבן הוא ליראת שמים ועיקר היחס לבת הוא רחמים.
- תיקון הברית הוא תיקון הבהמה שבאדם.
- הגר אינו 'שלך' – אך עליך לקחת עליו אחריות מתוך אהבה!
- על כל אחד לקחת אחריות אישית על תיקון המדינה.
- בדורנו היחס הנכון לגר הוא השער לכל עבודת ה'.

שיעור

המהפכה הרביעית (ח"ב)

שלשה גרים

קיצור מהלך השיעור

בחלק נוסף של התוועדות שבת יתרו – שעסקה בענין **הגיוור** – דובר על **שלשה אבות־טיפוס** של גרים בתנ"ך: **אברהם** אבינו, **יתרו** חותן משה **ורות** המואביה. **פרק א** עוסק ביחס בין אברהם אבינו ויתרו – שני **עמודי הגיוור** בתורה. מאברהם אנו מקבלים את **ההזדהות** שלנו עם הגרים, הבסיס ליחס הנכון לגר, ומיתרו אנו מקבלים את כח **הצמצום והגבורה** (שמתבטא במתן תורה ובכינון מלכות ישראל). **פרק ב** מוסיף את הגיורת בכתובים, "**אמה של מלכות**", ומעמיק ביחס בין שלשתם **בהקבלה לספירות**. הפרק חותם ברמזים נפלאים, המלמדים על **תמימות הגרים**, מסווגים את כל האומות לפי היחס שלהן ל**כיבוד הורים** וחושפים כיצד **תכלית הגיוור** היא "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד".

א. עמודי הגיוור בתורה – אברהם ויתרו

תחלת היהדות ותחלת התורה

בחמשה חומשי תורה יש שני אבות־טיפוס של גר. מתן תורה בעצמו הוא בפרשת יתרו – גר־הצדק שהגיע לעם ישראל במדבר, ולפי זהוהר^א ההצטרפות והאמירה "ברוך הוי"^ב היו

תנאי למתן תורה^ג. אבל, עוד הרבה לפני יתרו, הגר הראשון הוא בעצם היהודי הראשון – אברהם אבינו^ד.

כשאברהם מתגייר נוספת ה בשמו, הוא מקבל שם חדש – **אברהם** (העולה **אדם־גר**). "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"^ה, ואסור להזכיר לו את עברו. זהו פשט בכך ש"כל

נרשם (מפי הרב במוצאי שבת) על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה. שיעור לתלמידי ישר"צ (ח"ב). שבת יתרו כ' שבט תשפ"ב – כפ"ח.

א שמות יח, י.

ב זהר ח"ב סז, ב.

ג ראה באורך בח"א של השיעור – נדפס לעיל.

ד ורמז: **אברהם אבינו** ועוד **יתרו חתן משה** עולה ז"פ אברהם!

ה יבמות כב, א.

ו רמב"ם הלכות מכירה פי"ד הי"ג. וראה רש"י על שמות

"גר שנתגייר"

כקטן שנוולד דמי'¹,
ואסור להזכיר
לו את עברו. זהו
פשט בכך ש"כל
הקורא לאברהם
אברם עובר
בעשה"²

שלו נעשו כשני רבנים שלמדו אותו תורה³. יתרו מגיע להצטרף לעם ישראל שכבר קיים, הוא בא להתגייר כדי לקבל את התורה שעם ישראל מקבל מה'. יש כאן שני סוגים של גרים. בכל אופן, רואים כאן שגם התחלת היהדות בכלל, לפני מתן תורה, וגם התחלת הקיום שלנו כעם שזכה בתורה, קשורים לגיור.

ורמזו יפה: **אברהם יתרו** עולים יחד "עבדו את הוי' בשמחה"⁴ (864), שעולה גם שמחה במילוי (שין מם חית הא) כפי שדברנו הרבה לאחרונה⁵. שמחה היא פנימיות אמא, "אם הבנים שמחה", שהיא מקור הגיור. רק בשביל הגימטריא הזו הכל כבר שוה...
מה היחס בין אבי־הטיפוס של הגר? כמו שמיד נסביר, יש ביניהם יחס משלים של חסד וגבורה:

אברהם – יחין מקרבת גרים

מדת אברהם היא חסד, "חסד לאברהם"⁶, והוא נוהג ב"ימין מקרבת"⁷ ביחס לאומות. אברהם רוצה לגייר את כולם – הוא "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"⁸ (כמדת אהרן הכהן, הממשיך את ה"אתה כהן לעולם"⁹ של אברהם אבינו¹⁰).

מדת החסד שלו מתבטאת בהכנסת האורחים שלו¹¹, "וימינו תחבקני"¹². החוש של אברהם בהכנסת אורחים הוא גם הכח להכניס

הקורא לאברהם אברם עובר בעשה"¹, בעוד שליעקב אבינו מותר לקרוא בשם הקודם גם לאחר שנקרא ישראל² – יעקב מתעלה לישראל³, אך זהו לא גיור שאסור להזכיר בו את העבר. השם החדש, אברהם, הופך אותו ל"אב המון גוים"⁴ – גם לפני שהתגיירו⁵ וגם לאחר מכן⁶, עד שכל גר נקרא "בן אברהם". אחד

הגרים המפורסמים ביותר הוא גר הצדק אברהם בן אברהם⁷, שמת על קידוש ה' בסמיכות ל"ומן מתן תורתנו". במובן מסוים, ההסתלקות שלו היתה הכנה סמוכה לגילוי תורת החסידות⁸ – עוד דוגמה לגיור שהוא הכנה לגילוי אור חדש של תורה. הגר"א אמר⁹ שמיתתו על קידוש ה' בטלה הרבה מהסטרא־אחרא בכל העולם כולו – שלב חשוב של ניקוי העולם מהקליפות, מההתקדמות ליעוד הגאולה "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ"¹⁰.

אם כן, יש בתורה שני עמודי תווך של גיור – אברהם אבינו ויתרו. אברהם הוא גר 'מלכתחילה' – אין לפניו יהודים, אין מי שילמד אותו תורה. כשהוא התגייר, אחרי שהוא חקר בדעתו עד ש"הציץ עליו בעל הבירה"¹¹, שתי הכליות

יח, ט.

ז ברכות יג, א.

ח ראה רבינו בחיי על בראשית מז, כט. ובעקבותיו בספרים רבים.

ט בראשית יז, ה.

י כפירוש רש"י עה"פ.

יא כמה מפרשים (רבינו בחיי על דברים כו, א; דעת זקנים על דברים כו, ג ועוד רבים), ע"פ ירושלמי בכורים פ"א ה"ד (וראה גם תוספתא נדרים פ"ב).

יב ראה אודותיו באריכות שיעורי יב סיון ס"ז.

יג כמבואר בשיעור הנ"ל בהערה הקודמת.

יד כך שמע הגרש"ז אויערבך מפי רבי ליב טודרוס'ס, ששמע מרבי זלמן בהר"ן, ששמע מרבי זונדל סלנט, ששמע מרבי חיים מוולוז'ין ששמע מהגר"א (ספר הגאון עמ' 1101 הערה 22).

טו זכריה יג, ב.

טז בראשית רבה לט, א.

יז שם סא, א.

יח תהלים ק, ב.

יט החל מהתוועדות י"ט כסלו.

כ מיכה ז, כ.

כא סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זהר ח"ג קעז, ב.

כב אבות פ"א מ"ב.

כג תהלים קי, ד.

כד ויקרא רבה כה, ו.

כה תו"א תולדות יז, א.

כו שה"ש ב, ו.

והזהירות בכבודו^{לב}, צריכות להתקיים מתוך הזדהות – "כי גרים הייתם בארץ מצרים"^{לג}. תחושת הגרות שלנו מתחילה עוד לפני הירידה למצרים^{לד}, מאברהם אבינו הראשון – המקור הראשון של היותנו יהודים ותיקים הוא בגר הראשון וממילא יש הזדהות עם הגרים.

וביתר הרחבה: אברהם, האב־טיפוס הראשון של גר, נקרא^{לה} "איתן האזרחי"^{לו}. אזרח הוא לשון זריחה, כמו שנדרש על אברהם "מי העיר־האיר ממזרח"^{לז} – עד אברהם היה העולם משמש באפלה ו"אברהם התחיל להאיר"^{לח}. כמו שיתרו הגר פועל "יתרון האור מן החשך"^{לט}, גם האור של אברהם הוא "אור חדש" שיוצא מהחשך הגמור, "ברישא חשוכא והדר נהורא"^מ, כפי שמתאר גם הרמב"ם^{מא} את הופעת אברהם אבינו על רקע האנושות החשוכה.

בכל אופן, הפשט של "אזרח" בתורה הוא יהודי מקדמת דנא, בניגוד לגר שזה מקרוב בא. כלומר, אברהם אבינו הוא גם אב־טיפוס של גר וגם אב־טיפוס של אזרח (אלא שהוא אזרח בלשון עתיד, שעתיד לזרוח^{מב}, גם אם בהווה הוא עדיין גר). בכך אברהם הוא המבשר של השיון^{מג}

לב ראה סה"מ לאוין רנבירנג; ספר החינוך מצוות סג"סד. ובכ"מ.

לג דברים י, יט.

לד ראה גם בראשית טו, יג (וברש"י שם וכן ברש"י לשמות יב, מ) ושם כג, ד.

לה ב"ב טו, א; ויקרא רבה ט, א; זהר ח"ב קי, א.

לו מלכים א, ה; יא; תהלים פט, א.

לז ישעיה מא, ב. בראשית רבה ב, ג (ובמדרש בהערה הבאה).

לח שמות רבה טו, כו.

לט קהלת ב, יג (וראה באריכות לעיל, בח"א של השיעור).

מ שבת עז, ב.

מא הלכות ע"ד פ"א הלכות ב"ג.

מב ראה ספר הערכים חב"ד ח"ח ערך 'אזרח'.

מג כפי שהסברנו בעבר, השיון החיובי שיין למדת "ונקה" (שמות לד, ז), עליו אמרו חז"ל "ונקה" לשבים" (שבועות לט, א) – מקור של תשובה־גיור – ודרשנו גם "ונקה" לשוים" (ראה אור לג' אלול ע"ג פ"ב; ט"ז אלול ע"ג פ"א (וכמ"פ במהלך השנה)). מזל "ונקה" הוא המקור לספירת הבינה (ראה קהלת יעקב ערך 'בו', ערך 'קן', ערך 'שט'. ובכ"מ), שהיא מקור התשובה והגיור (כפי שהוזכר גם בחלקו הראשון של השיעור).

את הגרים לתוך עם ישראל. הרי אברהם, "אב המון גוים", מכניס אורחים גוים ודרך האירוח משפיע עליהם להודות לה^{טז}. כשהמלאכים באים אליו הם נדמים לו כערבים שמשתחוים לאבק רגליהם^{טז}, עובדי עבודה זרה מהרמה הכי נחותה,

אבל הוא מציע להם לרחוץ את רגליהם – להטהר מהעבודה הזרה שלהם – ובסופו של דבר מגלה שהם מלאכים. אפשר להסביר שככה היא כל הכנסת האורחים של אברהם – הוא מכניס לאהל עובדי עבודה זרה מגושמים, אך כשמסתיים תהליך הגיור מתברר שאלה בעצם מלאכים^{טז} (בירור למפרע, כדיוק הלשון "גר שנתגייר" ולא 'גוי שנתגייר'^{טז}).

כמובן, מדת החסד־האהבה של אברהם מתבטאת גם ביחס לגרים אחרי שהתגיירו, במצוה המיוחדת של אהבת הגר^{טז}, בנוסף על אהבת ישראל בכלל.

הזדהות האזרח והגר

כל המצוות של היחס לגרים, אהבת הגר

כז ראה סוטה י, ב.

כח בראשית רבה נ, ד; בבא מציעא פו, ב (הובא ברש"י עה"פ בראשית יח, ד). ובכ"מ.

כט ורמז: גר מלאך עולה "אין מלך בלא עם" – בנין מלכות ישראל (שהיא מלכות ה' בעולם) תלוי בגיור, כמבואר בפנים.

ל יבמות כב, א. תשובות מהר"ם מרוטנבורג בשם ר"י החסיד (הובא בספר תשובות בעלי התוס' מכת"י (ניו יורק תשי"ד עמ' רפו, סי"ט)); מדבר קדמות (הרב חיד"א) מערכת ג אות ג; וישר לבב (מבעל משנת חסידים) בית ראשון חדר רביעי פ"ג.

לא דברים י, יט; רמב"ם הלכות דעות פ"ו ה"ד; ספר המצוות עשין רז; חינוך מצוה תלה; סמ"ג עשין י. ורמז: אהבת הגר עולה יתרו (אברהם, הגר הראשון, אוהב את יתרו, הגר השני) – יתר ויתרון על מצות אהבת ישראל לבד.

ככה היא כל
הכנסת האורחים
של אברהם – הוא
מכניס לאהל
עובדי עבודה
זרה מגושמים,
אך כשמסתיים
תהליך הגיור
מתברר שאלה
בעצם מלאכים

אברהם הוא המבשר של השיוון שהתורה דורשת שוב ושוב בין הגרים לישראל, הגר והאזרח

מורגש-מוטבע) – השכל שמביא אותו להתגיייר וגם לתת עצה טובה לעם ישראל.

משה רבינו שייך לשרש הבל^{נא}, קו הימין^{בב}, והנהגה שלו היא התמסרות בלי גבול ומדה. בא יתרו חמיו ואומר לו שצריך לצמצם, אם תמשיך ככה "נבל תבל"^{נג} – אתה לא יכול לקחת

הכל על עצמך, צריך לצמצם, להאציל סמכויות ולבנות מערכת הירארכית. כל השטה של יתרו – גם הצמצום וגם ההירארכיה – היא גבורה^{נד}. כמו שפתחנו, הגבורה הזו, שיתרו מוסיף לחסד של עם ישראל (שמקורו באברהם אבינו, ממנו אנו יורשים את תכונת "גומלי חסדים"^{נה}),

(רבי נחמן מברסלב, בעיקר בזמן שעלה לארץ, הצטיין בתכונה של החלפת שמות ודמויות – ורבי נחמן הוא מראשי הדוברים על הגיור ועל ההכרח שלו כדי להביא את המשיח). חז"ל אומרים (ויקרא רבה א, ג) שגם משה רבינו הצטיין בריבוי שמות, עשרה שמות, אלא שלעומת תכונת ה"פושט צורה ולובש צורה" שמצד הבינה (ראה שיעור כ' טבת השתא – ח"ב שנדפס בגיליון יתרו), שרש הגרים כנ"ל, אצלו תכונת ההיוליות באה מצד החכמה, "והחכמה מאין [היולית] תמצא" (איוב כח, יב), ודוק.

נא ראה תקו"ז סט. מבואר בשער הפסוקים שמות סימן ב; ע"ח שער הכללים פ"י. וראה שער הגלגולים הקדמה לג; שער הפסוקים וספר הליקוטים פרשת קרח. וברבינו מקומות בכתבי האריז"ל.

נב בפרט, בתוך קו הימין – מוליך לימין משה" (ישעיה סג, יב) – מזוהה משה עם ספירת הנצח (זהר ח"א כא, ב). אם משה הוא בנצח מתאים שאשתו תהיה בהוד – "איהו בנצח" ו"איהו בהוד" – ואביה בספירת הגבורה (שהרי ההוד הוא ענף הגבורה). יש כאן לימוד בכלל ביחס בין חותן וחתן – האשה משלימה מאזנת את האדם בקו המנוגד לו וחמיו שייך לספירה גבוהה יותר באותו קו. האריז"ל אמנם אומר (שער הגלגולים הקדמה י בתחילתו. ובכ"מ) שבדורות האחרונים, לקראת משיח, יתכן הבדל בשרשי הנשמות בין האבא לבן – אבל יחסית הם באותו קו. על אדם לכבד את חותנו כמו שהוא מכבד את אביו (שו"ע יו"ד רמ, כד), אבל על פי פשט האבא הוא מעליו בקו שלו וחמיו מעליו בקו הנגדי.

נג שמות יח, יח.

נד ורמז: פתיחת עצת יתרו, "ואתה תחזה" (832), ארץ ישראל וכו'), עולה ב"פ (ממוצע כל מלה) יצחק, שמדתו גבורה.

נה חדא"ג מהר"ל יבמות עט, א; נתיבות עולם נתיב הבושה פ"א; תורת משה להרמ"א ר"פ עקב.

שהתורה דורשת שוב ושוב^{נד} בין הגרים לישראל, הגר והאזרח – "משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני הוי' אלהיכם"^{נה} (כשהתורה מקדימה את הגר לאזרח)^{נו}.

יתרו – תוספת גבורה לישראל

מה לגבי יתרו? האריז"ל מסביר^{נד} על הפסוק "שבעתים יקם קין"^{נה} כי הנפש-רוח-נשמה של קין התגלגלו ביתרו-קרח-מצרי – הנשמה ביתרו, חותן משה (שעשה תשובה והשלים עם משה), הרוח בקרח (נוטריקון רוח-קין), החולק על משה, והנפש במצרי, אותו הורג משה (כנקמה על הריגת הבל על ידי קין). כל שרש קין שייך לגבורה^{נו}, קו שמאל, ויתרו זוכה לשכל הטוב שיש לקין^{נא} (נשמה-רוח-נפש הן כנגד מושכל-

מד בנוסף לפסוק שבפנים ראה שמות יב, מחמט; ויקרא יט, לג; במדבר ט, יד; טו, כטיל; יהושע ח, לג (וראה גם שמות יב, יט; ויקרא טז, כט; יז, טו; יח, כו; כד, טז).

מה ויקרא כד, כב.

מו גר-אזרח עולה אחדות (כנ"ל בח"א של השיעור). "כגר כאזרח" עולה בעל שם טוב, היינו תורת הבעל שם טוב, שאחד מיסודותיה הוא השיוון דקדושה – מדת ההשתוות (כש"ט [קה"ת] אות רכ"א), בסוד "שיתיה הוי' לנגדי" (תהלים טז, ח), למצוא את אור ה' בהשוואה אחת גם במי ש"נגדי", ולגלות שהוא "עזר כנגדו" (בראשית ב, יח), וכאן היינו יחס בין האזרח לגר כיחס בין איש לאשה (כפי שיתבאר עוד בח"ג של השיעור), כאשר "הכל מן האשה" (בראשית רבה יז, יב) – הכל מתחיל מהגר, מאברהם אבינו, כנ"ל בפנים.

מז שער הגלגולים הקדמה לו; שער הפסוקים בראשית דרוש ד.

מח בראשית ד, כד.

מט שער הגלגולים הקדמה לח; לקוטי תורה פרשת בראשית. ובכ"מ.

נ קיני הוא בפירוש אחד משבעת שמותיו של יתרו (וכך בהמשך מצוין מצאצאיו "חבר [שהוא עצמו גם שם של יתרו] הקיני") – רעואל יתר יתרו חובב חבר קיני פוטיאל (שני השמות האחרונים, קיני פוטיאל, עולים יחד אשה, סוד "האשה הטובה היא החבר הטוב", החביב כבת עיני, חברי חובב). בכלל, תופעת שבעת השמות של יתרו מלמדת על ההיוליות של יתרו – כמו של גר-צדק להיות "פושט צורה ולובש צורה" (כל שם הוא צורה אחרת). פושט את צורתו הראשונה ונולד מחדש, בצורה חדשה ועם שם חדש

כבר בפסוק הראשון של התורה – **בראשית** **ברא** אלהים את השמים ואת הארץ". אברהם הוא **גר** של **"בראשית"**, שראשית דרכו שבירת פסלי אביו^ט בטבע של יהודי הכופר בעבודה זרה^ד – גר 'קדמון' שהופך להיות אזרח, גר שעל אף שהוא בא על רקע של "ברישא חשוכא והדר נהורא", הוא עצמו אור (האור הראשון של הבריאה, "יהי אור"^ה). יתרו, לעומתו, הוא גר של **"ברא"** ("חצי מאמר" לעומת "מאמר שלם"^ו), גוי שהופך ליהודי, שעובד קודם כל עבודה זרה שבעולם^ז ורק אז מתגייר. יחסית, אברהם הוא גר בבחינת "שמים" (שמאיר מלמעלה למטה) ויתרו גר בבחינת "ארץ" (שעולה מלמטה למעלה) – אך שניהם בבחינת **"ברא"**, בן בארמית, כשויון בין הגר והאזרח, בין ישראל והגרים, שכולם נקראים בנים למקום.

ב. אברהם יתרוֹרות

רות – הגיורת השלישית

אברהם ויתרו הם שני אבות־טיפוס של גרים בתורה – השלמה של חסד וגבורה, אהבה ויראה. אבל יש עוד אב־טיפוס עיקרי של גר בהמשך התנ"ך, בכתובים. בחג השבועות קוראים את מגלת רות, גרת־הצדק ממנה נלמדות רוב הלכות גיור^ח (כשאחד הטעמים לכך הוא שבמתן תורה התגייר כל עם ישראל^ט).

אם אברהם אבינו הוא תחלת עם ישראל ויתרו הוא הקדמה למתן תורה, רות היא "אמה של מלכות"^י, ההתחלה והשרש של

היא ההכנה הקרובה וההכרחית למתן תורה. כל מתן תורה הוא "מפי הגבורה"^י, צמצום וריכוז של בלי־גבול בתוך גבול – **"אנא נפשי כתבית יהבית"**^י.

שרש הגרים כבריאה

דברנו לאחרונה^כ על היחס בין "מה גדלו מעשיך הוי"^{נט} ל"מה רבו מעשיך הוי"^ס והסברנו שהיחס ביניהם הוא חסד וגבורה, כמו היחס בין אברהם ויתרו. כאן יש רמז מאד פשוט ויפה – **גר** ראשי תיבות "גדלו"־"רבו". אברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים"^{סא}, שייך כמובן ל"מה גדלו". יתרו, שייתר־ריבה פרשה בתורה^{כב}, ונתן עצה של ריבוי ופיזור הסמכויות בעם ישראל, שייך ל"מה רבו", מקור כל ריבוי הגרים שמתווספים 'מלמטה למעלה' לעם ישראל. התיאוריה־של־הכל, שתאפשר למצוא את האין סוף בעולם (כפי שהסברנו), באה דווקא על ידי חיבור שני סוגי הגרים הללו, אברהם ויתרו, הגדולה והריבוי.

יש עוד גימטריא פשוטה שקושרת את הגרים למעשה בראשית, בו יש את "מה רבו" ו"מה גדלו": **גר** בגימטריא **ברא**. שני הגרים רמוזים

אברהם ויתרו
הם שני אבות־
טיפוס של גרים
בתורה – השלמה
של חסד וגבורה,
אהבה ויראה. אבל
יש עוד אב־טיפוס
עיקרי של גר
בהמשך התנ"ך,
רות, גרת־הצדק
ממנה נלמדות
רוב הלכות גיור

ט ג בראשית רבה לח, יג.

סד ראה מגילה יג, א.

סה בראשית א, ג.

סו זהר ח"ב קעח, ב.

סז מכילתא יתרו א; תנחומא יתרו ז (הובא ברש"י עה"פ שמות יח, יא). ובכ"מ.

סח יבמות מז, ב.

סט ראה באבודרהם, "קריאת המגילות במועדים" (עמ' רמ).

ע ב"ב צא, ב; מדרש זוטא רות פ"א; זהר חדש פב, א.

נו מכות כד, א; זהר ח"ג קטו, א.

נד שבת קה, א.

נח החל משיעור ז' שבת (נדפס בגליון בשלח).

נט תהלים צב, ו.

ס שם קד, כד.

סא יהושע יד, טו. רש"י שם בשם מדרש אגדה (ומפורש במסכת סופרים כא, ט).

סב תנחומא יתרו ד (הובא ברש"י עה"פ שמות יח, א). ובכ"מ.

רות מכשירה את

דוד לקבל את
"כתר מלכות"
- שלא רק הוא
יהיה מלך, אלא
שהמלכות שלו
תמשך "לעולם
ועד", מלך נצחי

— היא כנגד ספירת המלכות^{פב}. כלומר, שלש דמויות הגרים — אברהם־יתר־רות — מכוונות כנגד חסד־גבורה־מלכות, 'משולש' פשוט בשבע מדות הלב, שתי המדות העליונות, מימין ומשמאל, והנקודה התחתונה, בקו האמצעי.

[אם אברהם ויתרו הם שתי

בחינות גר שכנגד "בראשית

ברא, "כנ"ל, רות היא גר בסוד ה**באר**, כח הנוקבא לעלות מ"ג. בעשר השירות^{פג}, שירת ה**באר**^{פד} היא השירה של הבינה, מקור הגיור (בשירה זו, בניגוד לשירת הים שכנגד החכמה, לא מוזכרים הקב"ה ומשה — אף שהיא פותחת "אז ישיר ישראל" היא שירת הגרים העולים ממטה למעלה)].

הגר התמים־הפתי

יש לנו כאן שתי מערכות שאפשר להתבונן ברמזים שלהם. קודם כל, נחבר את שמות של הגרים: **אברהם־יתר־רות** עולים יחד 1470. מה הממוצע? 490.

בתור מלה, 490 זה קודם כל המלה **תמים**.

בגיור של אברהם אבינו, הגר הראשון, כתוב "התהלך לפני והיה **תמים**"^{פה}. יש צדיק ויש

מלכות בית דוד (שנפטר בחג השבועות^{פז}), וזהו טעם נוסף לקריאת מגלת רות בשבועות^{פח}).

רות היא ה"קופה של שרצים"^{פג} ביחוסו של דוד, שהופכת אותו ראוי למלכות — הופכת אותו לבעלת־שובה גמור (כמו גר) ונותנת לו את ההבנה והתחושה איך להנהיג מדינה (שבאה לעם ישראל דווקא מן החוץ^{פד}). רות

מכשירה את דוד לקבל את "כתר מלכות"^{פה} (**רות־דוד** עולה **כתר**) — שלא רק הוא יהיה מלך, אלא שהמלכות שלו תמשך "לעולם ועד", מלך נצחי^{פז}.

בתוך התורה גופא, הגיור של רות הוא ההקדמה לתורה שבעל פה — הכתובים הם שרש התורה שבעל פה בתוך התנ"ך^{פז} (ולכן דווקא מרות נלמדות, בתורה שבעל פה, הלכות גיור) ומפורש בחז"ל^{פח} ששש השעורים שמדד בעז לרות^{פט} הם כנגד ששה סדרי משנה (**יתרו־רות** — בעלי האותיות הדומות — **עולים תורה־תורה**, תורה שבכתב ותורה שבעל פה^{פח}).

אם כן, ברור שרות — אמא של מלכות ושרש "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה"^{פח}

פב בענין של רות, התחלת המלכות מגיורת, נכללת גם נעמה העמונית, אשת שלמה ואם רחבעם — היחידה מבין אלף נשות שלמה שגורה היה שלם וראוי, גיור כהלכה (ראה עמק המלך הקדמה שלישית פ"ב) — ממנה יוצא משיח (ראה עמק המלך שם ובשי"ד פק"ב; של"ה פרשת לך לך, ובכ"מ), שהרי חז"ל הגדירו את שתיהן "שתי פרידות טובות" שיוצאות ממואב ומעמון (ב"ק לח, ב). יחסית, נעמה שייכת להוד — **נעמה** עולה **זה פעמים הוד (יה)** — סיום קו שמאל, בסוד "בינה [נעם] בקדושה ועמון בקליפה" עד הוד אֲתַפְשֶׁת (ע"ח שער הכללים פ"ד ע"פ הקדמת תקו"ז, ז, א). בתורה שרש הגיור הנשי הוא אצל שרה אמנו (וראה עוד בח"ג של השיעור על הממד הנשי בגיור) — אשת אברהם, הגר הראשון — שכנגד הבינה, ראשית קו שמאל ושרש הגיור, וד"ל.

פג תרגום לשה"ש א, א. כפי שמוסבר בספר **אדמה שמים ותהום** "הקדמה לפרק שירה" הערה מט.

פד במדבר כא, ז.

פה בראשית ז, א.

עא בכור שור (מבעל תבואות שור) על ב"ב יד, ב ע"פ דברי הירושלמי (ביצה פ"ב ה"ד; חגיגה פ"ב ה"ג) שדוד נפטר בעצרת.

עב ראה שערי תשובה או"ח תצד, ז. וש"נ.

עג יומא כב, ב.

עד כנ"ל בחלקו הראשון של השיעור.

עה אבות פ"ד מ"ג. רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ז והלכות ת"ת פ"ג ה"א.

עו ראה לקו"ש חכ"ה פרשת חיי שרה שיחה ג סעיף ג; ח"ל פרשת חיי שרה שיחה ג סעיף ג.

עז ראה פרי צדיק בהר את א. שעשועים יום יום בראשית עמ' קפו. ובכ"מ.

עח זהר ח"ג צח, ב.

עט רות ג, טו.

פ וכמבואר באורך בח"ג של השיעור, שיתפרסם בהמשך איה.

פא הקדמת תקו"ז ("פתח אליהו").

הגרים: אצל הגוים אנו פונים בעיקר לאלה שבאים משרש יפת – "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם"^{טז}. זהו יסוד גדול במהפכה הרביעית – יש יותר פוטנציאל לגיור אצל יפת. לא שאצל חם בלתי אפשרי. יש מקום^{טז} שמשמע שכל שרש חם יכחד – שלישי עולם – אבל גם אם אנחנו לא סוברים ככה, פוטנציאל הגיור אצל בני חם הוא יחסית ב"העלם שאינו במציאות", במקיף רחוק, בעוד אצל בני יפת הוא ב"העלם שישנו במציאות"^{טז}, במקיף קרוב. יפת קרוב לגיור דווקא על ידי האסתטיקה של יון ("יפיותו של יפת"^{טז}). הפשט של יפת הוא לשון הרחבה והתפשטות^{טז} – כשיפת הוא פתי דקדושה זוכים להתפשטות של "פרזות תשב ירושלם"^{טז} – יהיו כל כך הרבה גרי צדק מיפת, ששכנו "באהלי שם", עד שיצטרפו להוריד את החומות (להוריד את חם...).

שאלנו לאחרונה^ק מה הענין בכך שקוראים לכל הגוים "בני נח". הפשט – שכנראה לא אמרנו – הוא שרוצים להדגיש את החלוקה של האנושות לשלשה, שם חם ופת. מי שמשרש שם קרוב להיות יהודי – שמיות היא שרש מובהק של יהדות. אם אתה משרש יפת – אתה יכול להצטרף לשם ולהתגייר. אם אתה משרש חם – אתה הרבה יותר רחוק. חם מסמל את התאוות הגסות, גראבקיטי של תאוה ושל עבודה זרה (לכן יש מי שאומר שהוא צריך להכחד, כנ"ל, אבל אנחנו רק מסבירים שאצלו הפוטנציאל להתגייר

תמים, כמו שכתוב בנח^{טז}. יחסית, צדיק הוא אזרח ותמים הוא דווקא גר, כי תמימות היא פנימיות ההוד^{טז}, שהוא שרש של גיור – "הודי נהפך עלי"^{טז}, "איהי בהוד".

יש עוד מלה שעולה אותה גימטריא – פתי. לתמים אפשר לקרוא גם פתי, "פתי יאמין לכל דבר"^{טז} (כמו שבירושלמי^{טז} הבן התם נקרא פשוט טפש). הגר, כמו בעל תשובה, צריך להיות "פתי יאמין לכל דבר" – מישהו שנתפס-מתפתה לפרט אחד ביהדות, לאיזו משנה בפרקי אבות או לאיזה ווארט של הבעל שם טוב, מרגיש בו את ה"נכרין דברי אמת", ומתוך כך בפשיטות באופן של "פתי יאמין לכל דבר" (כמו שאנחנו תמיד מסבירים^{טז} לפי דברי הצמח צדק^{טז}).

גרי יפת

עוד רמז מובהק במספר הממוצע של שלשת

פז שם ו, ט.

פז ראה **סוד ה' ליראי** ש"א פי"א (וביאורו **בשיעורים בסוד ה' ח"ג**); **אל עולם הקבלה** פי"ז; **הנפש** פי"ב.

פח דניאל, ח.

פט משלי יד, טו.

צד פסחים פי"ה ד"ד.

צא סוטה ט, ב.

צב ראה **לב לדעת** עמ' פ"פא; שם עמ' קכא ואילך; **נפש בריאה** עמ' נ ואילך; תורת חיים גליון 23.

צג ספר הקצורים לתניא לאדמו"ר הצמח צדק עמ' קא ואילך.

צד בראשית ט, כז. "פת אלהים ליפת וישכן באהלי שם" (1870, 55 פעמים 34) עולה "כי מלך הוי' צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד" (ישעיה כד, כג – פסוק לפני "עצות מרחוק אמונה אמין", העצות שמשיאים הגרים לישראל, כנ"ל בחלקו הראשון של השיעור).

צה ראה תו"א קב, ב (עפ"י מדרש).

צו ראה המשך תרס"ו מאמר י עמ' פא. ובכ"מ.

צז מגילה ט, ב.

צח פסיקתא זוטא עה"פ בראשית ט, כז (וראה תרגום אונקלוס ורש"י על אתר).

צט זכריה ב, ח. ראה **לב לדעת** מאמר "אמונה ובטחון" ביאור ז, ספר **הנפש** פי"א עמ' קעט.

ק שיעור ד' שבת (נדפס בגליון בשלח).

העיוות של חם ביחס לכיבוד אביו נובע מכך שהוא מתחשב רק בטעם השלישי, רק בשיקולים של טובות הנאה. אכן, בסופו של דבר, דווקא משלשתם יחד – **שם חם יפת** – מתגלה (על ידי הגיור כהלכה) **"יתרון האור"** המביא (מתוך החשך המלא, **חית שין כף**) את הגילוי המלא של המשיח (משיח במילוי, **מם שין יוד חית**)^{קד}. כל זה מאמר מוסגר חשוב שיצא מהגימטריא של שלשת הגרים.

שלמות מלכות ה'

עד עכשיו דברנו על השמות של הגרים. יש כאן גם את המערכת של הספירות – חסד-גבורה-מלכות, שגם בה יש רמזים חשובוניים מובהקים: **חסד** (72) הוא רבוע כפול של שש (פעמיים 36) ו**גבורה** (216) היא ג"פ **חסד** – ביחד הם עולים **רפח** (רבוע כפול של זה), **רפח** הניצוצין^{קה} שנפלו לתוך המלכות וצריך להעלות אותם (בסוד הגיור). כשמצרפים גם **מלכות** (496, משולש **אל**, מספר משוכלל^{קו}) הכל מצטרף לרבוע מושלם – 784 (**"פעלת צדיק"**)^{קי}, **כח** ברבוע. כנראה כל הכח-הפוטנציאל של הספירות הוא בתוך שלש הספירות האלה. אבל הרמז הכי מופלא כאן הוא כשמצרפים יחד את שתי המערכות – **אברהם-יתרו-רות** (1470) ועוד **חסד-גבורה-מלכות** (784) – מקבלים 2254, פעמיים (המוצא של כל מערכת כאן) **"והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא**

מצות כיבוד הורים

היא לא משבע מצוות בני נח, היא שייכת לישראל, אבל מצד שני לומדים כיבוד אב מגוים (כמו עשו ודמא בן נתינה), שיכולים להצטיין בכך. בכל אופן, אפשר למדוד לפי כיבוד הורים את הדיקה לגיור

הרבה יותר נעלם).

אפשר לקשר את העניין למצות כיבוד הורים שקראנו עליה היום בעשרת הדברות. מצות כיבוד הורים היא לא משבע מצוות בני נח, היא שייכת לישראל, אבל מצד שני לומדים כיבוד אב מגוים (כמו עשו^{קא} ודמא בן נתינה^{קב}), שיכולים להצטיין בכך. אצל גוים כיבוד אב יכול להיות כל כך קיצוני עד שיש שהופכים את האבות לעבודה זרה. בכל אופן, אפשר למדוד לפי כיבוד הורים את הזיקה לגיור: שם מכבד את נח

ויפת מצטרף אליו (וכן זוכה לברכת "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם"). גם חם טוען שעשה את מה שעשה לטובת אביו, כי הרצון שלו בבן רביעי יזיק לו^{קג}, אבל הוא הכי רחוק מכיבוד אב למעלה מטעם ודעת.

אפשר להסביר ששלשת הבנים הם כנגד שלשת טעמי כבוד הורים (החוט הפנימי של הספר שלנו על כיבוד הורים): הרמב"ן מסביר שכיבוד הורים, השותפים לה' ביצירת האדם, הוא מטעם כבוד ה' (ולכן הוא בלוח הימני) – זהו הטעם של שם, המסודר לכבוד אביו למעלה מטעם ודעת. האברבנאל מסביר שכיבוד הורים הוא בעצם לשם כבוד-קבלת המסורת שעוברת דרכם, המוסר-השכל והחכמה של ההורים – זהו טעמו של יפת המכבד את החכמה של הדורות הקודמים (בחכמת יון יש ענין לשמור את השכל מדור לדור – מאד קשה להם לוותר על מה שהיה פעם, כמו אריסטו, שחכמתו החזיקה מעמד אלפי שנים). ספר החינוך מסביר שהטעם של כיבוד הורים הוא פשוט הכרת הטוב על כל מה שגמלו עם הילדים – טעם מוסר-אנוש פשוט.

קד כנ"ל בתחלת חלקו הראשון של השיעור.

קה ראה שעה"כ דרושי "יועבר" דרוש ב. ובכ"מ.

קו מספר השוה לסכום מחלקיו: 496 מתחלק ב: 1, 2, 4, 8, 16, 31, 62, 124, 248 וסכום כולם שוה 496.

קי משל"י, טז.

קא בראשית רבה טה, טז.

קב קידושין לא, א.

קג רש"י על בראשית ט, כה.

כאשר כל הגוים יתגיירו: "ה' אלהינו ה' אחד". ה' שהוא אלהינו עתה, ולא אלהי העובדי כוכבים, הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ונאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"! זהו ממש חותם פלאי-פלאים לכל הדרוש הזה.

יהיה הוי' אחד ושמו אחד^{קט} (1127, 49 פעמים 23). אפשר לומר שזהו הפסוק השני בחשיבות ל"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{קט}, ואת הפסוק הזה מביא רש"י כתכלית של "הוי' אחד",

קח זכריה יד, ט.
קט דברים ו, ד.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ הגר הראשון הוא היהודי הראשון – אברהם אבינו.
- ◆ גיורו של אברהם בן אברהם הוא הכנה קרובה לאור תורת החסידות ושלב בדרך להעברת רוח הטומאה מן הארץ.
- ◆ אברהם מכניס אורחים ערבים ומגלה שהם מלאכים – וממנו לומדים להכניס גרים לישראל.
- ◆ בסיס היחס הנכון לגרים הוא הזדהות אתם – "כי גרים הייתם".
- ◆ אברהם אבינו הוא הגר הראשון והאזרח הראשון – מקור השויון "כגר כאזרח יהיה".
- ◆ יתרו (משרש קין) מוסיף את ממד הגבורה הנדרש למשה רבינו (משרש הבל) – צמצום-ריכוז במתן תורה "מפי הגבורה" והירארכיה בסידור השלטון בישראל.
- ◆ אברהם ויתרו הם כנגד "מה גדלו" ו"מה רבו" – החסד והגבורה בבריאה.
- ◆ רות הגיורת מזכה את דוד ב"כתר מלכות" נצחי והיא שרש תורה שבעל פה.
- ◆ האזרח הוא "צדיק" והגר הוא "תמים".
- ◆ גר צריך להיות בבחינת "פתי יאמין לכל דבר".
- ◆ עיקר הגרים באים מיפת.
- ◆ שלשת בני נח מכוונים כנגד שלשת טעמי מצות כיבוד הורים.
- ◆ תכלית כל הגיורים היא "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד".

קדושת לוי

פרשת משפטים

קרוב אליך

הקב"ה "קרוב מכל קרוב ורחוק מכל רחוק"^א. מצד היותו "רחוק", "לית מחשבה תפיסא ביה כלל", מתעוררת היראה בנפש, ומצד היותו "קרוב", "ממלא כל עלמין ובגו כל עלמין", מתעוררת האהבה בנפש. והנה במדרגות נפש רוח־נשמה־חיה־יחידה יש חיה, 'מקיף הקרוב', ויחידה, 'מקיף הרחוק'. מצד החיה, מקיף הקרוב, מתעוררת אהבה, ומצד היחידה, מקיף הרחוק, מתעוררת יראה. והרמז: **יראה רחוק ועוד אהבה קרוב = חיה פעמים יחידה.**

עיקר החסידות הוא מדת האהבה דווקא (פנימיות החסד), בחינת קרוב, כספר התניא המיוסד על הפסוק "כי קרוב אליך הדבר מאד". החיה בנפש שייכת לכח התענוג שבכתר (חיות היא תענוג), ועל ידי האהבה נעשית המשכה מתענוג לאמת (פנימיות היסוד, אבר התענוג), דחף לאמת־להגשים בפועל. זה עיקר הזכות של ישראל ובה מקרבים את הגאולה וביאת המשיח בקרוב ממש, "זכו אחישנה". מה שאין כן מצד היראה לבד, אזי "לא זכו בעתה", והנה "**בעתה אחישנה**" = **יראה רחוק אהבה קרוב הנ"ל.**

"והשתחיתם מרחק" – השתחוויה היא בטול במציאות, מתוך יראה עילאה. אכן בהשתחוויה גופא יש גם המשכה, "מאין סוף ב"ה לתוך העולמות". על ידי היראה יש המשכה מהיחידה שבנפש, מדת האמונה בכתר עליון (הראש העליון של הכתר), עד למדת השפלות, פנימיות המלכות התחתונה ('חותם שוקע' בנפש, כלי קיבול לעצם האמונה).

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב ט"ז שבט תשפ"ב. א חובת הלבבות שנוח היחוד פ"י. וראה ביאורי השפ"א אמת פרשת ויקהל, נדפס בגליון ואביטה ויק"פ תש"פ.

כתב הקדושת לוי: והשתחיתם מרחוק. יש לומר, דהנה הבורא ברוך הוא אצלו יש כביכול שני בחינות רחוק וקרוב. בחינת רחוק, הוא שאנו מאמינים שהאור אין סוף ברוך הוא הוא קדמון לכל הקדומים ואין שום בריה בעולם יכול להשיגו, כי אי אפשר למחשבה להשיגו... מחמת דהמחשבה הוא מחודש והקב"ה קדמון לכל ואין שום אופן ושרף אשר ישיג אותו, כי הוא למעלה מן השגה וזהו בחינת רחוק, שהוא רחוק ומובדל מן השגה. ובחינת קרוב, הוא שאנו מאמינים שהבורא ברוך הוא ממלא כל עלמין ובגו כל עלמין ומקיף כל עלמין לית אתר פנוי מינה כי מלא כל הארץ כבודו וזו הוא בחינת קרוב... והנה יש בחינות אהבה ויראה. והנה יראה לא שייך רק שאנו מתיראים מפני הדבר שהוא למעלה ממנו וזהו בחינות רחוק ששם נופל היראה אבל מבחינות קרוב מגיע האהבה. וזה שכתוב והשתחיתם, דהוא בחינות יראה שמשתחוה לזה אמר מרחוק, כנ"ל מאותו הבחינה של רחוק השיגו בחינות היראה. או יש לומר, דהנה האר"י ז"ל כתב בכונת עלינו בואנחנו כורעים בהשתחוויה שאנו משתחיים אנו ממשיכין שפע רב מאין סוף ברוך הוא לתוך העולמות. וזה שכתוב והשתחיתם, היינו שתמשיכו שפע רב מבחינת רחוק הנ"ל ודו"ק.

גידולי שביעית

ירקות הולכים אחר זמן לקיטתן "שהרי גוזזין אותה והיא חוזרת וגדילה [ונמצא שהגידול נמשך מחמת המים ששונה כעת]^א". וכן אילן גדל "על רוב מים" (שיכול להסתפק במי גשמים) ואילו ירק גדל "על כל מים" (השקיה)^ב.

ד. כתב הרמב"ם (פ"ד הי"א) "האורז והדוחן והפרגים והשומשמן ופול המצרי שזרעו לזרע הולכין בהן אחר גמר פרי". לדעת התוספות אין הבדל בין אורז לשאר ירקות, שבכל מקום שאמדו שהולכים אחר לקיטה הכוונה לגמר פרי^ט, אך לדעת הרמב"ם לקיטה וגמר פרי הם שני שיעורים שונים^י.

ה. באתרוג^ז יש דרכים ששואה לאילן ודרכים ששואה לירק^ח, ונחלקו^ט האם בשביעית דינו כאילן שהולך אחר חנטה או כירק שהולך אחר לקיטה^י. בגמרא מבואר שאתרוג "דרכו ליגדל

בפירות העץ והאדמה יש הגדרות שונות מהו השלב הקובע בשביעית. ואלו עיקרי הדברים:

א. בפירות האילן הולכים אחרי חנטה^א, אם חנטו בשישית הם כפירות שישית ואם חנטו בשביעית הם פירות שביעית. הרמב"ם כתב^ב שהשלב הקובע הוא עונת המעשרות, ולדעתו חנטה היא עונת המעשרות. אך התוספות סוברים שחנטה היא תחילת יציאת הפרי וקודמת לעונת המעשרות^ג.

ב. בתבואה וזיתים הולכים אחרי הבאת שלישיא, ולפי רש"י^ד הוא הדין בענבים. לפי הרמב"ם, הבאת שלישי בתבואה וזיתים היא עונת המעשרות^ה, וכתב הרמב"ם שלענין שביעית בכל פירות האילן וכן בתבואה וקטניות הולכים אחר עונת המעשרות.

ג. בירקות הולכים אחר לקיטה. מבואר בגמרא שאילן גדל על מי שנה שעברה וירק גדל על מי שנה הבאה, ופירש רש"י "לכך הלכו באילן אחר חנטה, שכל גדילת פירותיו על ידי שהעלאת שרף האילן לפני חנטה הוא" ואילו

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב.

א ראש השנה יג, ב.

ב שמיטה ויובל פ"ד ה"ט.

ג ראה אנצ"ת ערך חנטה. והתבאר במאמר בגליון פרשת בא.

ד ראש השנה יב, ב ד"ה התבואה. וראה תוספות שם שחלקו עליו.

ה לפי הלכות מעשר פ"ב ה"ה.

ו ראש השנה יד, א, דברי רבי יוסי הגלילי.

א וראה פסקי הרי"ד שם. דרך אמונה הלכות מעשר שני פ"א ה"ד (בביאור ההלכה).

ח ראש השנה יד, א, דברי רבי עקיבא.

ט ר"ה יג, ב ד"ה אחר "וכל ירק נמי הולכין בו אחר גמר פרי אלא דנקיט בכל דוכתי בתר לקיטה משום דלקיטה תקף לגמר פרי". יד, ב ד"ה ולשביעית.

י וראה פרטי הדין בדרך אמונה הי"א אות פד.

יא לענין זה ראה אנצ"ת ערך חנטה פרק ה.

יב ביכורים פ"ב מ"ו.

יג ראה ראש השנה טו, א. סוכה טל, ב.

יד ובתוספות (ר"ה יד, ב. סוכה טל, ב) כתבו בתירוץ אחד שאם הולכים באתרוג אחר לקיטה היינו לקיטה ממש, ולא כירק שהולכים בו אחר גמר פרי לשיטתם: "ושמא אתרוג חלוק משאר פירות לפי שדרכו לעמוד באילן שתים ושלוש שנים וכל זמן שמתקיים באילן גדל בכל שנה ושנה".

"החכמה תחיה בעליה"^{כה}, וכל העצים קשורים לעץ החיים (הנמצא "בתוך הגן"^{כו} באמצע העצים). גם הבינה-אמא, עולם הבריאה, היא עילאה בשם הוי' – נכללת כאן בתוך החכמה. העץ הוא יציב, חי משנה לשנה, אוגר בקרבו את המזון-השרף, "אשר פרו יתן בעתו"^{כז}, כמו האב והאם העושים פירות "פרו ורבו"^{כח}. יייה הן "הנסתרות לה" אלהינו"^{כט}, כמו העץ שכח הצמיחה נסתר בתוכו.

את הירקות מתאים לכוון כנגד עולם היצירה (המכוון כנגד הצומח במערכת דצח"ם), ו בשם הוי', המדות (הצומחות ומתפתחות). חיותו של הירק אינה לאורך זמן, הוא חייב השקיה ("כל מים") וכאשר הוא מקבל מים הוא ניזון ממה ששותה כעת, ללא 'תכנון לטווח ארוך'. הכל מתאים לעולם המדות המשתנה וזקוק ל'הזנה' מתמדת שבלעדיה הירק לא יהיה ירוק אלא יכמוש. הירקות שייכים לתחום "והנגלות לנו ולבנינו"^{כט}, הכל ניכר 'על פני השטח'.

ועוד כלל גדול: ככל שהדבר נעשה 'מציאות' בשלב התפתחות מוקדם יותר, סימן שהוא שייך לדרגה גבוהה יותר. לכן פירות האילן, הנקבעים בשלב מוקדם, כחנטה וכדו', שייכים לחכמה, שם ניתן לזהות מיד בתחילה את כל הגידול שיהיה בהמשך. "החכמה מאין תמצא"^ל, מיד כשיוצאת מאין ליש היא נחשבת מציאות, כמו ילד 'עילוי' שחכמתו ניכרת בקטנות (ואפשר לשמוע ממנו חידושי תורה אמתיים), "בוצין בוצין מקטפיה ידיע"^{לא}. לעומת זאת, הירקות אינם נקבעים אלא בגמר הפרי או הלוקיטה, רק בשלב האחרון, כשהסתיים גידולם או כשהם כבר מוכנים למאכל – יש להם שם ירק גמור.

על כל מים" כמו ירק^{טו} (ולכן נקרא "פרי עץ הדר"^{טז}, "שכן בלשון יווני קורין למים אידור"^{טז}), ומכל מקום יש סברא ללכת בו אחרי חנטה כיון שלענין ערלה ורבעי דינו כאילן^ף. ולהלכה, הרמב"ם פסק להחמיר באתרוג כשני הצדדים, שאם גדל בשישית ונלקט בשביעית יש לעשרו כפירות שישית ולנהוג בו קדושת שביעית^ט אך הראב"ד פסק שדינו כאילן והולך רק אחר חנטה^ק.

פנימיות ההלכה

החלוקה העיקרית היא בין פירות האילן לירקות, כאשר תבואה דומה יותר לאילן (שגדלה על רוב מים והיא נקבעת לפי הבאת שלישי).

אילן וירק – נסתר ונגלה

בכללות, פרי העץ מובחר יותר מפרי האדמה והירקות, "בורא פרי העץ" משובח מ"בורא פרי האדמה"^{כא}, "כי האדם עץ השדה"^{כב}. פירות העצים ניתנו לאדם למאכל בגן העדן לפני החטא (וגם החטה נחשבת עץ^{כג}), ושם נמצא עץ החיים (ורק לאחר שחטא האדם נאמר לו "ואכלת את עשב השדה"^{כד}). לכן נכון לכוון את פירות האילן כנגד הדרגות הגבוהות בשם הוי' ואת פירות האדמה כנגד הדרגות הנמוכות. בפרט, עיקר סוד עץ החיים ופירותיו שייך לעולם האצילות, י בשם הוי', חכמה-אבא (אבא בארמית הוא עץ). "עץ החיים" שייך לחכמה,

טו קידושין ג, א.

טז ויקרא כג, מ.

יז סוכה לה, א.

יח תוספות שם ד"ה מה ירק בתירוץ השני.

יט הלכות שמיטה פ"ד ה"ב. הלכות מעשר שני פ"א ה"ז. ראה שם במפרשים.

כ ראב"ד הלכות מעשר שני פ"א ה"ה.

כא ראה שו"ע או"ח ריא, ג.

כב דברים כ, יט.

כג ראה סנהדרין ע, ב דעת רבי יהודה שעץ הדעת חטה היה.

כד בראשית ג, יח. ראה רמב"ן בראשית א, כט.

כה קהלת ז, יב.

כו בראשית ב, ט.

כז תהלים א, ג.

כח בראשית א, כח.

כט דברים כט, כח.

ל איוב כח, יב.

לא ברכות מח, א.

המבנה בסוד הוי'

המבנה המפורט בפנימיות עולה יפה לפי שיטת התוספות שיש כאן שלשה שלבים: השלב הראשון הוא החנטה (יציאת הפרי, עוד לפני עונת המעשרות), השלב השני הבאת שלישי, והשלב השלישי גמר פרי ולקיטה (שהם דבר אחד). בנוסף לזה יש את האתרוג שיש בו מזה ומזה וכן לקיטתו מאוחרת ולא הולכים בו אחר גמר פרי^ל (כל זה שלא כרמב"ם הסובר שחנטה והבאת שלישי הם דבר אחד, וגמר פרי ולקיטה הם דברים שונים). ונבאר בפרוט:

י, חכמה – חנטה, הגדר הרווח בפירות האילן. **חנטה = עב** (שם **עב** בחכמה), ועם הכולל = **חכמה**. חכמה היא אור, "ברק המבריק על השכל", וכן ברגע שנופל הפרח וניכר הפרי (יוצא לאור) בבת אחת הכל נחשב מציאות לעניין שביעית ("שבת הארץ", שבת שייכת לחכמה).

ה עילאה, בינה – הבאת שלישי בתבואה זיתים וענבים. כאן צריך להמתין מעט יותר כמו שהיית העובר בבטן האם, וכמו בתהליך של הבנת דבר מתוך דבר. מצד אחד, הבינה קרובה לחכמה – כל פירות האילן הם **י**, "תרין ריעין דלא מתפרשין"^ל, ומצד שני הבינה היא דרגה ממוצעת, בינונית (לשון בינה), בין החכמה למדות. בבינה כאן יש גם פירות האילן וגם פירות האדמה (תבואה וקטניות), ממוצע בין פירות האילן לעצמם (**י**) לירק עצמו (**ו**). לפי הרמב"ם, החכמה והבינה הן דבר אחד ממש, ורק השמות שונים (עונת המעשרות בכל האילנות והבאת שלישי בתבואה וזיתים).

ו, מדות – ירקות בגמר פרי ולקיטה, שהם

דבר אחד לפי התוספות.

ה תתאה – אתרוג. האתרוג חולק מקום לעצמו, יש בו הרבה חילוקים ומחלוקות, שקלא וטריא בתורה שבעל פה שכנגד המלכות. המלכות מקבלת מהכל, גם מהחכמה ("אבא יסד ברתא"^ל) וגם מהמדות (יחוד **וה**), וכן האתרוג מתדמה לאילן ולירק^ל – בחינה של 'נשיאת הפכים' בהיות שרש המלכות בכתר עליון. האתרוג כולל את כל השלבים, עונת המעשרות שבו מתחילה בקטנותו (שמיד הוא ראוי למאכל^ל), ומאידיך הוא "דר באילנו משנה לשנה"^ל, ממשיך לגדול תמיד ולקיטתו מאוחרת (ולכן אין בו 'גמר פרי' אלא לקיטה ממש).

גם בארבעת המינים בסוכות מכוון האתרוג כנגד המלכות, הנוקבא^ל. האתרוג 'סובל' את כל שינויי השנה ועונותיה ופגעי הזמן כמו המלכות הסובלת הכל. פנימיות המלכות היא השפלות ("והייתי שפל בעיני"^ל), מדת האתרוג השפל וסבלן ואומר "אל תבואני דגל גאווה" (ר"ת **אתרוג**)^ל. למרות היותו אילן מתנהג האתרוג כירק, בשפלותו הוא חש שהוא תלוי תמיד בשפע המים. אכן, דווקא השפלות עושה את האתרוג להדור מכל, כמבואר בספר חסד לאברהם^מ "ולזה הוא שוה לירק לענין המעשר מצד שפלותו, ולזה נקרא פרי עץ הדר כי שפלותו הוא הידרו, שאין חשוב והדור לפניו יתברך אלא למי שהוא שפל!"

לד זהר ח"ג רמח, א.

לה וראה זהר ח"ב קכא, א "אתרוג אחיד תרי סטרין וכו'".
לו רמב"ם הלכות מעשר פ"ה ה"ה "התפוחים והאתרוגים משיתעגלו מפני שהן ראויין לאכילה כשהם קטנים".

לז בכל הבא לקמן ראה באריכות בספר תום ודעת מאמר 'ארבעת המינים'.

לח שמואל'ב, ו, כב.

לט תהלים לו, יב. ספר הליקוט'ם לאר"י במקומו.

מ מעין ז נהר ז.

לב כנ"ל הערה יד.

לג זהר ח"ג רצ, ב.

ניגון

508 | ח"י אלול תשפ"א

$\text{♩} = 54$
mf
 5 *p* *mf*
 9
 13 *p*
 16 *f*
 21 *mp*

הסיפור החסידי

הט"ז | כח דהיתירא

רבי דוד הלוי סגל, בעל הטורי זהב, נולד בלודמיר לאביו רבי שמואל ולמד אצל אחיו הגדול, רבי יצחק הלוי סגל (מחבר שו"ת מהר"י הלוי) ואצל בעל הבית חדש, רבי יואל סירקיש. היה רבן של קהילות חשובות בפולין, אחד מנושאי כליו של השולחן ערוך ומגדולי הפוסקים האשכנזים. מגיל 23 שימש בתפקידים רבניים שונים: רבנותו הראשונה הייתה בעיירה פוטליצ'י, ולאחריה עבר בין ערים רבות, כמו בריסק וקרקא. נשא לאישה את רבקה, בת רבו המובהק הב"ח, ולאחר פטירתה נשא לאישה את אלמנת הרב שמואל צבי – בן הב"ח. בשנת הת"א לערך התיישב באוסטראה, שם הקים ישיבה, וכתב את חיבורו המפורסם על השולחן ערוך. בעקבות פרעות ת"ח ות"ט ברח הט"ז ללבוב, ובשנת תי"ד נבחר לשמש כרב העיר, עד פטירתו בכ"ו שבט תכ"ז בגיל 81.

שיכולתי לפסוק ולכן לקח לי כה הרבה זמן לצאת. ירידתו של הט"ז מהעולם העליון כדי לעזור לאדמו"ר הזקן, מרמזת על קשר נשמתי ביניהם – קשר הדומה לזה, הקיים בין רבי שניאור זלמן לנכדו הצמח צדק. עם זאת, קיים גם הבדל משמעותי בין הדמויות. בעוד הט"ז ואדמו"ר הזקן שניהם דמויות של 'מוחין דאבא', מח החכמה, הרי שאדמו"ר הצמח צדק שייך יותר למח הבינה, 'מוחין דאמא'. מאפיין מרכזי של מח החכמה בסיפור, הוא "כח דהיתירא עדיף". כאשר יש ספק בהלכה, ולא יודעים אם להחמיר או להקל, לא צריך להיות רב גדול כדי לפסוק לחומרא. אין בכך נטילת סיכונים, וגם אם נפלה טעות בפסק לא קרה דבר. רק חכם גדול מאד, יכול לעיין ולהתיר אף אם רוב הפוסקים אוסרים.

במערכת הספירות צד החכמה הוא הימני, צד החסד, וגם בין שלושת חלקי המח קשור אל החכמה המח הימני. אך החסד איננו רק למקבל ההיתר, שיוכל לאכול את הבהמה או העוף. בתניא נכתב כי 'אסור' הוא לשון 'מאסר', בו הניצוץ האלוקי שבאיסור שבו בידי הקליפות

בליל שבת א' התמהמה אדמו"ר הצמח צדק בחדרו ולא יצא לקבלת שבת. בניו הק' המתינו לאביהם עד שיסיים עסקיו, ובראותם שהשעה מתאחרת בקשו על ידי [לא ברורה כוונת הכותב ב"בקשו על ידי" ואולי כוונתו שביקשו על ידי המהר"ל שיכנס לאביהם – המו"ל]. כעבור זמן נוסף יצא הצמח צדק ואמר: "אחרתי כי הייתי עסוק". ויספר זה המעשה:

פעם אחת התפלל אדמו"ר הזקן, והיות שהתפילין שעל ראשו לא היו מונחים במקומם, צחקו המלאכים על זה. ויבוא הט"ז מעולם האמת ויסדר את מקום התפילין, ולאחר מכן בא הט"ז לאדמו"ר הזקן ויבקש ממנו לגמול עמו טובה: "היות שיש שאלה בהלכות טריפות שכל הפוסקים אוסרים ואני התרתי, ולמעלה צר לי מזה, לכן אני מבקש ממך שתפסוק כמוני ואז ירווח לי". ובאמת כך הוה, אדמו"ר הזקן פסק כהט"ז.

כעת נעשה לסבי צר מכך שפסק כהט"ז כנגד כל שאר הפוסקים, ויבוא אלי ויאמר: "עתה הנך הפוסק, ונא לפסוק ההלכה כמוני". עיינתי רבות עד

כזה? למרבה הפלא, בגמרא מיוחסת מגמתיות דומה למשה רבינו! הפסוק "שמע ה' קול יהודה, ואל עמו תביאנו, ידי רב לו, ועזר מצריו תהיה", מברכתו של משה לשבט יהודה, מתפרש כתפילה על יהודה שתפסק הלכה דווקא כמותו בישיבה של מעלה (כנכתב על דוד המלך, מצאצאי יהודה, כי "ה' עמו", שהלכה כמותו בכל מקום". היכולת לכוון לפסיקת ההלכה מצריכה סיעתא דשמיא מיוחדת, וגם כאן היא מקושרת דווקא לאדם מסוים). נוסף על כך, בחסידות ובקבלה נכתב כי **משה** עצמו רומז לראשי התיבות: **מחלוקת שמאי הלל**, או: **משה שמאי הלל**. מכך ניתן ללמוד כי משה נוטה קודם כל לפסוק כבית שמאי המחמיה, ולאחר מכן עובר לבית הלל המקל. כך משתקף גם מן הפסוק "לא כן עבדי משה [בכל ביתי נאמן הוא]": ראשית "לא", כבית שמאי, ולאחר מכן "כן", כבית הלל. משה מגלם יותר מכל את הביטול המוחלט לה', פנימיות החכמה הנצרכת להיתר אמיתי. ודאי שהוא אמת ותורתו אמת, ואיננו משוחד חס ושלוש, אך בכל זאת הכיוון והשאיפה אצלו נוטים להיתר.

בעולם הפסיקה, שאיפת ההיתר בולטת במיוחד בהתרת עגונות. כאשר על פני השטח נגזר על האשה להוותר בודדה כל חייה, נעשים מאמצים אדירים כדי להגיע להיתר. על עבודה זו מבטיח ה' "אם תוציא יקר מזולל, כפי תהיה". הצדיק גוזר להתיר, והקב"ה מקיים את מוצא פיו. גם אם היתרים מסובכים אינם שווים לכל נפש, הלקח העולה מן הדברים חשוב לכל לומד תורה. תורה היא גם לשון היתר, והאיסור איננו תכליתי. התכלית בתורה היא להעמיק וללמוד עוד, ולהגיע באמת ל"כח דהיתרא".

עד שיותר, או עד קץ בו תבוער הטומאה כולה. התרת האיסור דומה אפוא לעניין ה'פתח' בהתרת נדרים, השייך לחכם דווקא. כפי שבעזרת הפתח יכול החכם להתיר את סבך הנדר, ולשחרר את האדם מהמגבלות שהטיל על עצמו, כך מחפש כאן החכם פתח של היתר, כדי לשחרר את האיסור ממאסרו.

אדמו"ר הזקן מבטא את שייכותו ל'כח דהיתרא', בהצטרפותו להיתר בקלות יחסית. אצל ה'ט"ז, מתבטא הדבר גם בהיותו "דעת יחיד" בפסיקה זו. מדוע דווקא החכמה היא דעת יחיד? עולם האצילות, בו שוכנת החכמה, מכונה גם "רשות היחיד" מפני ביטולו לאחד האמת. עולם הבריאה שהוא משכן הבינה, נקרא "רשות הרבים" מפני שהנבראים שבו חשים כישויות עצמאיות. וכידוע, "תורה לא בשמים היא". ההלכה בעולמנו זה נקבעת על פי 'מוחין דאמא', דעת הרבים. כך מגיע ה'ט"ז אל אדמו"ר הזקן, ומבקש ממנו שיפסוק כדעתו בעולם התחתון. אולם אדמו"ר הזקן, אף שנענה לאתגר, מרגיש גם הוא קושי כאשר הוא מגיע אל העולם העליון. לכן הוא פונה אל הצמח צדק, שביחס אליו הוא 'מוחין דאמא', ומבקש ממנו להצטרף גם הוא אל הפסק. אפילו העיתוי של הבקשה, הוא משמעותי מבחינה זו: המעבר מימות החול אל יום השבת, הוא עצמו מעבר ממוחין דאמא למוחין דאבא. המעבר איננו פשוט עבור הצמח צדק, אך כאשר הוא עולה בידו מתקבע הפסק סופית, והסיפור לא חוזר על עצמו...

מגמתיות של אמת

פסיקת הלכה בהזמנה אישית – יש דבר

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מוזיקה אמנות וסיפור

הרב הסביר (בנפלאות פרשת יתרו) את סולם המדעים: אדם הראשון כנגד מדעי הטבע, נח כנגד מדעי הרוח, אברהם אבינו כנגד התיאולוגיה, חקירה אלקית, יצחק אבינו כנגד המוזיקה, כמו עבודת הלויים, ויעקב אבינו כנגד התורה. איפה מתאים לפי זה למקם את האמנות החזותית? האם היא נכללת במוזיקה?

מענה:

בכללות, היחס בין מוזיקה לאמנות הוא "רצוא ושוב", הפשטה והלבשה. אמנם בנגינה עצמה יש "רצוא ושוב", כמו היחס בין געגועים (רצוא) לשמחה (שוב), "כל בעלי השיר יוצאין בשיר [רצוא] ונמשכין בשיר [שוב]", הכל מצד שורש הנגינה ב'עיגול הגדול' שאין בו ראש וסוף, שיר לשון עיגול וכן

הוא כהן ("אתה כהן לעולם") העובד בחשאי וברעותא דלבא, כמו ציור המקדש. ואילו יצחק שייך לנגינה, לא רק בעבודתו הפנימית אלא גם בהתפעלות השומעים סביבו, "שמע ישראל".

עוד יש לומר שיעקב הוא אמנות הסיפור (פרוזה ושירה, תוכן הדברים ולא הנגינה). מזמורי תהלים של דוד המלך כוללים שני חושים: הנגינה משרש יצחק (בנין המלכות מן הגבורות), ותוכן המזמורים משרש יעקב (יחוד תפארת ומלכות. כאשר אמנות הסיפור עצמה היא יחוד, כמו "ראוה מספרת" לשון זיווג). **יעקב = ז** פעמים הוי', ספור השתלשלות שבע מדות הלב, ודוק. יעקב הוא סוד הקו וחוט הבוקע את חלל הצמצום, כל ספור טוב תלוי בחוט פנימי המקשר את כל הפרטים יחד.

ניגון = עיגול. ובכל זאת, עיקר הנגינה הוא רצוא, כעבודת הלויים "לארמא קלא", עליה והפשטה. לעומת זאת, האמנות היא הלבשה, בגדר שוב (נוגע ליחס בין ידיעת השלילה של הרמב"ם, הפשטה, לידיעת החיוב של רבי חסדאי, הלבשה, כמו שהתבאר לאחרונה). הנגינה היא עיקר עבודת הלויים במקדש, עבודה מחדש בכל יום. האמנות במקדש היא קבועה, חד פעמית ומדויקת בציווי ה' ולכן אינה בגדר עבודה. וכן בפשטות, ההתפעלות מהנגינה גדולה באין ערוך מההתפעלות מהציורים שהם בגדר שוב, אע"פ שבמקדש יתכן שיש התפעלות עצומה גם מהציוור. יש לומר שהאמנות מושרשת באברהם אבינו. **אברהם** אותיות **ראה בם** שייך לחוש הראיה, הוא רואה את האמן שעשה את העולם ומגיע לאמונה. אברהם

אָנְכִי וְהֵילָדִים

הַמְדוֹר לִילְדֵי יִשְׂרָאֵל

יְרֵאָה יְרֵאָה

הגופני אותו עבר החבר שנגזק, ואותו יש לשלם; רפוי הוא החזר הוצאות הרפואה על מנת להתרפא, כמו תרופות, בקור במרפאה וטפולים שנגאלץ הנפגע לעבר; פגיעה בגוף עלולה לגרם לאדם לאבד את פרנסתו לזמן מה, ואת הפסד הממון הנגרם מכך על הפוגע להשלים. זהו תשלום השבת; אחרון התשלומים הוא דמי הבושה שנגרמה לנפגע בעקבות הנזק.

פְּרִשְׁתֵּי דְרֵאָה

מבין החמשה, אני רוצה שנתמקד היום בתשלום השלישי, דמי הרפוי, משום שבפסוק ממנו נלמדת הלכה זו אנו לומדים דבר נוסף וחשוב, ולא רק לגבי מקרים של פגיעה של אדם בזולתו.

לשון התורה ביחס לחיוב האדם הפוגע היא "ורפא ירפא". פגעת? קח אחריות על מעשיך, עליך לדאג לרפואת החבר שנגפגע. הגיוני, לא? אפלו נשמע

שלום ילדים!

בשבת הקרובה נקרא את פרשת משפטים, בה נפגש דינים שונים, ביניהם גם מקרים פחות נעימים. לפעמים פוגע אדם בחברו ומזיק לו. אין ספק שעליו לבקש את סליחתו של החבר, גם אם מדבר שלא בכונה, אבל בכך לא מסתים הספור: ברגע שאדם פגע בגופו של החבר עליו גם לפצות אותו בתשלום הוגן.

חַמֵּשֶׁת פְּתֻלֹת מֵאֵי

איך מעריכים את גבה הפצוי?

חז"ל מלמדים אותנו מתוך פסוקי הפרשה כי מדובר בחמשה תשלומים שונים – נזק, צער, רפוי, שבת ובשת. נעבר עליהם בזריות: נזק הוא הערה של אבר שהשחת ולא יכול להחלים. קטעת את יד החבר, חס ושלום? – נזק הוא תשלום עבור חסרון היד (כו, יש דרך להעריף זאת, אבל פאן לא נאריף בה...); צער הוא מחיר הכאב והסבל

שָׁלוֹנוֹ. נִכוּן, אָנוּ פּוֹתְחִים אֶת הַיּוֹם
בְּאַמִּירַת "מוֹדָה אֲנִי" וּמְבָרְכִים בְּמַהֲלָךְ
הַיּוֹם אֶת בְּרַפְת "אֲשֶׁר יָצַר" כְּמֵה פְּעָמִים,
אֲךָ לְעֵתִים רַבּוֹת עָלוּל הַדָּבָר לְהִסְתַּיֵּם
בְּכָךְ. מִתִּי אָנוּ מִתְחִילִים לְשִׁים לֵב שְׁיִישׁ
פֹּה הַשְּׁגָחָה מִיַּחְדָּת וּמְפֹלָאָה עַל כָּל צַעַד
וְשַׁעַל? כְּאֲשֶׁר בְּמַעֲרַכַת יֵשׁ בְּעֵינָה...

לְמַשָּׁל: כְּאֲשֶׁר חָם גּוֹפְנוֹ עוֹלָה
בְּמַעֲלָה אַחַת בְּלִבָּה, וּבְמִקּוּם 36 מַעֲלוֹת
מִצְבִּיעַ הַמִּדְחָם עַל 37, הַהֲרַגְשָׁה הוֹפְכַת
לְהִיּוֹת כְּבִדָּה וְאָנוּ נַעֲדִיף מִיָּד אֶת הַמְטָה
הַחֲמָה וְאֵת הַשְּׂמִיכָה. אֲזִי אָנוּ חוֹוִים עַל
בְּשָׂרֵנוּ כְּמֵה חֶסֶד עוֹשֶׂה עִמָּנוּ ה' בְּדַרְךְ
כָּלֵל, כְּשִׁחָם גּוֹפְנוֹ נִשְׁאָר קְבוּעַ, וְלֹא
מִשְׁנָה אִם זֶה יוֹם קִיץ לֹוֹהֵט אוֹ יוֹם חֲרָפִי
סוּעֵה. זֹו דְגָמָה קֵלָה וּפְשׁוּטָה. שְׁפַעַת
רְגִילָה הִיא עֲנִיּוֹ מִכָּר לָנוּ, אֲבָל הַעֲקָרוֹן
נִכוּן גַּם בְּמַחְלוֹת קִשׁוֹת יוֹתֵה, לָהּ נִצְרָךְ
טְפוּל רְצִינִי יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר מְנוּחָה בְּמַטָּה.

וְכִאֵן יַעֲמֵד הָאָדָם בְּפָנָי נִסְיוֹן:
הַמַּחְשְׁבָה הַטְּבָעִית הִיא לְמִצָּא אֶת
הַפְתָּרוֹן אֲצֵל הָרוֹפֵא. הוּא לְמַד רְפוּאָה
לְעַמֵּק וְצָבֵר נִסְיוֹן שֶׁל שָׁנִים בְּטְפוּל
בְּחוֹלִים, וְלָכֵן הַדָּבָר הַמַּתְבַּקֵּשׁ הוּא
שְׂאֵפָנָה אֵלָיו לְקַבְּלַת עֲזָרָה. הָאֵם זוֹהִי
כְּוֹנֵת ה' בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְבִיא עַל הָאָדָם
אֶת הַחֲלִי? הָאֵם רְצוֹנוֹ לֹא הִיָּה שֶׁהָאָדָם
יִפְנֶה אֵלָיו לְשֵׁם קַבְּלַת עֲזָרָה מִמָּנוּ?

כְּשֶׁרָאָה חֲזָקִיָּהּ הַמְּלָךְ שֶׁהָעַם
לֹא עוֹמֵד בְּנִסְיוֹן, וּמְסַגֵּל לְעַצְמוֹ אֶת
הַמַּחְשְׁבָה הַטְּבָעִית וְהַרְגִילָהּ, הוּא
הַחֲלִיט לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה. הוּא לֹא שָׂרָף

קִצַּת מִיָּתֵהּ, אֲבָל בְּרוּר שְׁלֵא. כָּל מְלָה
בְּתוֹרָה מְדוּדָה וּשְׁקוּלָה, וְחַוֵּ"ל בְּפְרוּשֵׁם
לְמַלִּים אֵלוֹ מַפְתִּיעִים אוֹתָנוּ: "'וְרָפֵא
יִרְפֵּא' – מִכָּאֵן שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְרוֹפֵא
לְרָפֵא". הַבְּנִתָם? גַּם הָרוֹפֵא הַטּוֹב בְּיוֹתֵר
בְּעוֹלָם יָכוֹל לַעֲסֵק בְּמַלְאכְתּוֹ הַחֲשׁוּבָה
רַק לְאַחַר שֶׁנִּתְּן לָכֵךְ הַהֲתֵה. אֲלֵמָלָא
הִיָּתֵה נִתְּנָת לּוֹ הַרְשׁוּת הַמַּפְדָּשֶׁת, אָסוּר
הִיָּה לְפָנוֹת אֵלָיו לְקַבְּלַת טְפוּל רְפוּאָי.
מַדּוּעַ צָרִיךְ הָרוֹפֵא לְקַבֵּל רְשׁוּת
מִיַּחְדָּת כְּדִי לְרָפֵא וּלְהַצִּיל נַפְשׁוֹת?

חֲזָקִיָּהּ בְּנִסְיוֹן

מִסְפָּר דְּבָרִים נוֹעֲזִים עָשָׂה חֲזָקִיָּהּ
הַמְּלָךְ, הַמְּלָךְ הַצְּדִיק שֶׁחוֹלֵל בְּעַם
יִשְׂרָאֵל מִהַפָּךְ שֶׁל מִמָּשׁ וְעוֹרֵר אֶת הָעַם
כָּלּוֹ לְשׁוּבַת בְּתִשׁוּבָה. עַם חֶלֶק מִהַדְּבָרִים
הַסְּפִימוֹ חֲכָמֵי הַדּוֹר לְדַעַתּוֹ וְעַם חֶלֶק
לֹא. נִצְיָן שָׁנִים מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים עָלִיהֶם
הַסְּפִימוֹ עִמוֹ חֲכָמִים: הוּא גָּזַז אֶת סִפְר
הַרְפוּאוֹת שֶׁכְּתֹב שְׁלֹמֹה הַמְּלָךְ וְכִתַּת אֶת
נִחֵשׁ הַנְּחָשֶׁת, אוֹתוֹ נִחֵשׁ שְׁמֹשֶׁה רְבִינוֹ
עָשָׂה, עַל פִּי צוּוֵי ה', כְּדִי לְהַצִּיל אֶת
הָעַם בְּמַדְבָּר מִמַּגַּפַּת הַשָּׂרְפִים שֶׁתִּקְפֶּה
אוֹתָם.

מֵאַחֲרֵי שְׁנֵי מַעֲשִׂים אֵלוֹ עֲמָדָה
מִחְשְׁבָה אַחַת: עַל יְהוּדֵי הַלְּיּוֹת קִשׁוֹר
לְה' יִשְׁרׁוֹת וְלֹא בְּדַרְכִים עֲקִיפוֹת. כְּאֲשֶׁר
מְבִיא ה' יִתְבָּרַךְ מַחְלָה עַל הָאָדָם, הוּא
מַעֲנִין לְעוֹרֵר אוֹתוֹ. אֲנַחְנוּ קָמִים כָּל יוֹם
בְּבִקְרָה, יוֹצֵאִים לְעַמֵּל הַיּוֹם וְהַגּוֹף שֶׁלָּנוּ
עוֹבֵד "עַל אוֹטוֹמַט", כִּךָּ הִיא הַתְּחוּשָׁה

נשיאת ההפכים הזו נקראת בפירוש שלנו "רופא ירפא". קדם כל, הולכים אל הרופא האמתי, הרחמן והאהוב. מודים לו על כל נשימה ונשימה ושבים אליו בתשובה שלמה. זו רפואה מספר אחד, ואליה מכוונת המלה הראשונה – "רפא". בשלב השני מקשיבים בקולו של הרופא האמתי, ה' יתברך, ובמצותו הולכים אל רופא בשר ודם. נכון, עקרונית אפשר להסתפק רק בפניה ישירה אל ה' ולהתרפא, בדיוק כפי שאפשר היה להתפרגס ישירות ממנו מבלי לצאת לעבודה, אבל כן יסד המלה. ה' יתברך מענין שעם מטען האמונה בו נפנה לדרכי הטבע ובכך נתקן אותו. קבלת המשך הטפול מידי הרופא ולקיחת התרופות שייציע לנו הן פרושה של המלה השניה בפסוק – "ירפא".

שנזכה לאמונה שלמה ורפואה מלאה גם יחד!
שבת שלום ומברך!
?

את ספר הרפואות, שכן המידע שבתוכו היה חשוב ויקר, ובמקרים מסוימים אף יכול להציל חיים. לכן הוא רק גנו אותו, ובכך מנע באפן זמני את השמוש בו. חלית? פנה ישירות אל ה'. תן לו תודה על בריאותך עד היום ובקש ממנו עזרה. שוב אליו בתשובה שלמה, ואל תשפח לרגע מיהו הרופא האמתי. הרי מי שהביא את המחלה הוא זה שיכול לקחת אותה...

רפואה בנשואת הפכים

חזקיהו ראה את הצרף בשעתו לעורר את העם לתשובה, אבל הליכה לרופא לא נאסרה לגמרי. אדרבה, בפירוש שלנו רואים שיש לכך רשות מברשת, ויותר מכן, על האדם המזיק חל חיוב לדאג לרפואת החבר שנפגע ממנו. הדאגה לשלום הגוף ובריאותו היא חובה, לא רשות.

אז רגע, הולכים לרופא או לא? התשובה היא כן ולא. הולכים אליו ויחד עם זה לא הולכים אליו. הולכים עם נשיאת הפכים!

שער הכניסה ליהדות הוא הגיור – לכן כל כך חשוב להקפיד על "גיור כהלכה", ולא לתת לגורמים זרים להסתנן לכרם ה' צבאות. אבל הגיור הוא לא רק שער הכניסה לזרים – הוא גם השער לכל ענין חשוב ויסודי בעם ישראל: הגיור הוא ראשית עם ישראל כולו – שהרי אברהם אבינו הוא הגר הראשון. הגיור הוא ראשית מתן תורה – שהרי רק לאחר שהצטרף יתרו לעם ישראל נתנה התורה. הגיור הוא ראשית מלכות ישראל – החל מעצת יתרו למשה לבנין הירארכיה וכלה בגיורה של רות, "אמה של מלכות". גם בדורנו, לקראת גילוי "תורה חדשה" של משיח וכינון מלכות ישראל מחדש, קירוב אומות עולם והיחס הנכון ל"גרך אשר בשעריך" הוא השער לעבודת ה' כולה. עלינו להזדהות עם הגרים, מתוך הזכרון "כי גרים הייתם", ומתוך כך ליצור שויון בין הגר והאזרח. אם נדע לקחת אחריות על הגרים, כאילו כל גר הוא 'שלנו', נדע גם לקחת אחריות על תיקון החברה והמדינה כולה. בנושאים אלו עוסקים השבוע השיעורים שבחוברת (כנדבך נוסף בעיסוק ב'מהפכה הרביעית').

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ
ו	א	ב	י	ש
נ	פ	ל	א	ו
מ	ת	ו	ר	ת

גרבין בשמחה

אנו לפני ששים ימי שמחה בהם כל העונים הלא-רצויים כטלים כשעים. בדיוק למטרה זו נלקטו נטפי שמחה הנכטים מעומק-העומקים של פימיות התורה – קטעים קצרים ובהירים מתורת הרב גימכורג המתאימים ללימוד יומי כששים ימי השמחה.

להזמנות: http://bit.ly/marbin_besimcha 054-782-7702 achiya@pnimi.org.il

יבחרת דני ספרים